

ENO VANJA

Kuvaus maalaiselämästä neljässä näytöksessä

Kirj.

ANTON TSHEHOV

Suomentanut V. Tarkiainen

Yrjö Weilin, Helsinki, 1909.

TOIMIVAT HENKILÖT:

Serebrjakov, Aleksander Vladimirovitsh, entinen professori.

Helena Andrejevna, hänen vaimonsa, 27 vuotta vanha.

Sofia Aleksandrovna (Sonja), hänen tyttärensä ensimmäisestä avioliitosta.

Voinitskaja, Maria Vasiljevna, salaneuvoksen leski, professorin ensimmäisen rouvan äiti.

Voinitski, Ivan Petrovitsh, hänen poikansa.

Avstrov, Mihail Lvovitsh, lääkäri.

Telegin, Ilja Iljitsh, köyhtynyt tilanomistaja.

Marina, vanha lapsenhoitajatar.

Työmies.

Toiminta tapahtuu Serebrjakovin maatilalla.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

Puutarha. Näkyy osa rakennusta terasseineen. Puistokäytävällä vanhan poppelin juurella pöytä teekaluineen. Penkkejä ja tuoleja; eräällä tuolilla kitara. Vähän matkan päässä pöydästä keinu. — Kello käy kolmatta päivällä. Synkkä ilma.

MARINA (pöhöttynyt, jäykkäliikkeinen vanha nainen, istuu teekeittiön ääressä, kutoo sukkaa) ja ASTROV (kävelee edestakaisin vieressä).

MARINA (Kaataa teetä lasiin). Ole hyvä.

ASTROV (Tarttuu vastahakoisesti lasiin). Ei oikein haluta.

MARINA. Kenties ottaisit pienen viinaryypyn?

ASTROV. En. En juo viinaa joka päivä. Sitäpaitsi nyt on tukehduuttavan kuuma (paussi). Marina, montako vuotta siitä on, kun me tutustuimme toisiimme?

MARINA (Miettien). Montako? Kunpa muistaisin... Sinä saavuit tänne, näille seuduin... kuinka olikaan?... siihen aikaan, kun Veera Petrovna, Sonjan äiti oli vielä elossa. Kävit meillä usein hänen luonaan parina talvena... Siitä on nyt noin yksitoista vuotta (Miettien). Mutta voi olla jo enemmänkin...

ASTROV. Olenko minä paljon muuttunut niistä päivin?

MARINA. Hyvin paljon. Siihen aikaan sinä olit nuori ja kaunis, mutta nyt olet vanhettunut. Ja kauneutesikin on jo mennyttä lisäksi — olet ruvennut vähän ryypiskelemään.

ASTROV. Niin... Kymmenessä vuodessa olen kokonaan muuttunut. Ja mistä syystä? Rasitin itseäni liiaksi. Aamusta varhain myöhään yöhön olen aina ollut jalkeilla, tuntematta lepoa, ja yölläkin peitteen alla peläten, ett'eivät vain tulisi hakemaan sairaan luokse. Siitä asti, kun sinuun tutustuin, ei minulla ole ollut yhtään vapaata päivää. Eikö se vanhetuta? Kun elämä itsessäänkin on ikävää, tyhmää, likaista... Se on upottavaa kuin suo. Ympärillä vain narreja, pelkkiä narreja; kun elät heidän seurassaan vuotta pari-kolme, alat itsekkin vähitellen, huomaamattasi, muuttua samanlaiseksi narriksi. Se on ylitsepääsemätön välttämättömyys. (Kierrellen pitkiä viiksiänsä). Katsoppas, millaiset hirveät viikset minulla on... Tyhmät viikset. Minusta on tullut narri, Marina... Armollinen taivas, etten ole vielä aivan tyhmeliini, aivot ovat paikallaan, mutta tunto on kuin tylsistynyt. En mitään tahdo, en mitään kaipaa, en ketään rakasta... Vain sinua ehkä rakastan. (Suutelee hänen päätään). Minulla oli lapsena samanlainen hoitajatar.

MARINA. Kenties tahdot syödä?

ASTROV. En tahdo. Kolmannella viikolla suuren paaston aikaan matkustin Malitskan kylään kulkutautia ehkäisemään... Siellä raivosi tuhkarokko... Tuvissa väkeä kylki kyljessä... Likaa, löyhkää, savua, vasikoita lattialla, yhdessä sairaiden kanssa... Sekä porsaita... Minä puuhasin kokonaisen päivän, istahtamatta, saamatta muruakaan suuhuni, ja kun pääsin kotiin, niin eivät anna levähtääkkään — tuotiin rautatieltä vaihdemies luokseni; minä asetin hänet pöydälle, tehdäkseni leikkauksen, mutta hän otti ja heitti henkensä käsiini unijuomaa saatuaan. Ja kas, silloin kun niitä ei tarvittu, heräsivät

tunteeni, ja omaatuntoani pakotti, ikäänkuin olisin tahallani tappanut hänet... Istuin, suljin silmäni — kas näin, ja ajattelin: tokkohan ne, jotka tulevat meidän jälkeemme sadan tai parin sadan vuoden perästä ja joille me nyt tietä raivaamme, tokkohan ne mainitsevat muistoamme siunaten? Marina, tokkohan mainitsevat!

MARINA. Ihmiset eivät mainitse, mutta Jumala mainitsee.

ASTROV. Kiitos siitä. Se oli hyvä sana.

(Voinitski saapuu).

VOINITSKI (Tulee kartanosta; hän on ottanut päivällisunen ja näyttää rypistyneeltä; istuu penkille, korjaa keikarimaista kravattiaan). Jaa'ah... (Paussi). Jaa'ah...

ASTROV. Oletko nukkunut tarpeeksi?

VOINITSKI. Olen... Kyllä (Haukottelee). Siitä lähtien kun professori tuli tänne rouvineen, on elämä suistunut pois raiteiltaan... Minä en saa unta oikeaan aikaan, aamiaiseksi ja päivälliseksi syön monenmoisia hienoja herkkuja, juon viiniä... se ei ole lainkaan terveellistä! Ennen ei ollut hetkeäkään vapaata aikaa, minä ja Sonja teimme työtä — ja lujasti teimmekin, mutta nyt puuhaa Sonja yksin, ja minä makaan, syön ja juon... Se ei ole oikein!

MARINA (Heiluttaen päätään). Toiset tavat! Professori nousee kello 12, mutta teekeittiö kiehuu aamusta asti, häntä odottaen. Ennen, kun heitä ei vielä ollut, söimme aina päivällisen ensimmäisellä tunnilla, niinkuin kaikkialla oikeissa perheissä, mutta nyt heidän aikanansa vasta kello kuudelta. Yöllä professori lukee ja kirjoittaa, ja yht'äkkiä toista käydessä soipi kello... Mitä nyt, Herran nimessä? Teetä! Ei muuta kuin herätä hänen vuoksensa palvelusväki, aseta teekeittiö tulelle... Uudet tavat! Uudet tavat!

ASTROV. Ja kauanko he aikovat vielä olla täällä?

VOINITSKI (Viheltää). Sata vuotta. Professori on aikonut kokonaan muuttaa tänne asumaan.

MARINA. Nähkääs nytkin. Teekeittiö on jo ollut pari tuntia pöydällä, ja he menivät kävelemään.

VOINITSKI. He tulevat, he tulevat... Elä hermostu. (Kuuluu ääniä; puutarhan perältä, kävelyretkeltään palaten, saapuvat Serebrjakov, Helena Andrejevna, Sonja ja Telegin).

SEREBRJAKOV. Ihanaa, ihanaa... Hurmaavat näköalat.

TELEGIN. Erinomaiset, teidän ylhäisyytenne.

SONJA. Lähdetään huomenna metsänhoitajan luokse. Suostuthan, isä?

VOINITSKI. Teetä juomaan, hyvät herrat!

SEREBRJAKOV. Ystäväni, tuokaa minulle tee työhuoneeseeni, olkaa hyvä! Minulla on tänään vielä vähän tekemistä.

SONJA. Mutta varmaankin ihastuisit metsänhoitajan asuntoon...

(Helena Andrejevna, Serebrjakov ja Sonja menevät sisään; Telegin tulee pöydän luokse ja istuu Marina viereen).

VOINITSKI. Nyt on tukahduttavan kuuma, mutta korkeasti oppinut professorimme kävelee paltto päällä, kalossit jalassa, sateenvarjo kainalossa ja hansikkaat kädessä.

ASTROV. Hän suojelee sillä tavoin terveyttään.

VOINITSKI. Mutta miten ystävällinen on hänen rouvansa! Miten ystävällinen! En ole ikinä nähnyt kauniimpaa naista.

TELEGIN. Jos minä ratsastan kentällä, Marina Timofejevna, tai kävelen varjoisassa puutarhassa, tai katselen tätä pöytää, niin tunnen sanomatonta riemua! Ilma on hurmaava, lintuset laulavat, me elämme kaikki rauhassa ja sovinnossa, — mitä meiltä vielä puuttuu? (Ottaen teelasin). Lämmin kiitos teille!

VOINITSKI (Unelmoiden). Ne silmät... Ihmeellinen nainen!

ASTROV. Kerro jotakin, Ivan Petrovitsh.

VOINITSKI (Välinpitämättömästi). Mitä sinulle kertoisin?

ASTROV. Eikö mitään uutta?

VOINITSKI. Ei mitään. Kaikki ennallaan. Minä olen sama mies kuin ennen, tai jos suvaitset, olen tullut huonommaksi, ikäänkuin laiskistunut, en tee mitään, ainoastaan murisen niinkuin vanha koira. Äitini, se vanha kottarainen, loruaa yhä naisten emansipatsioonista: toisella silmällään katsoo hautaan, toisella etsii viisaista kirjoistaan uuden elämän aamuruskoa.

ASTROV. Entä professori?

VOINITSKI. Niin, professori istuu entiseen tapaansa aamusta myöhään yöhön yksin kamarissaan ja kirjoittaa. "Aivot jännityksessä, otsa rypyssä me kirjoitamme oodeja oodien jälkeen, eikä meille eikä niille koskaan kunnian kukko laula." Sääli paperia! Parempi olisi, jos hän sepittäisi omaa elämäkertansa. Siinä olisi mainio aine! Virkaheitto professori, ymmärrätkö, semmoinen kuivettunut korppu, ränsistynyt rahjus... Luusärkyä, reumatismia, leiniä ja sappi paisuksissa mustasukkaisuudesta ja kateudesta... Eleleehän tuo kuhnuri ensimmäisen vaimonsa maatilalla, elelee vasten tahtoansa, kun ei kukkaro salli hänen asua kaupungissa. Hän valittelee alinomaa onnettomuuttansa, vaikka hän oikeastaan on tavattoman onnellinen. (Hermostuneesti). Ajatteleppa, millainen onni! Yksinkertaisen lukkarin poika, köyhä teini, ponnistelee korkeisiin oppiarvoihin ja professorin kateederiin, saa arvonimen "hänen ylhäisyytensä", pääsee senaattorin vävypojaksi j.n.e., j.n.e. Kaikki se ei vielä merkitse mitään. Mutta huomaappas tämä! Mies kirjoittelee ja pitää kokonaista viisikolmatta vuotta luentoja taiteesta, ymmärtämättä siitä kerrassaan hölynpölyä. Viisikolmatta vuotta hän jauhaa vieraita ajatuksia realismista, naturalismista ja kaikesta muusta roskasta; viisikolmatta vuotta hän luennoi ja kirjoittelee asioista, jotka järkevälle ihmiselle ovat jo aikaa sitten olleet tuttuja, mutta tyhmillä taas epäintressantteja, — niin, viisikolmatta vuotta ammentaa tyhjää tuuleen. Ja kaiken aikaa, millainen itsetietoisuus! Millaiset vaatimukset! Hän pääsi eläkkeelle, eikä häntä mainitse yksikään elävä sielu, hän on tuiki tuntematon; se merkitsee, että hän on ollut viisikolmatta vuotta väärällä paikalla. Mutta katsokaa: hän astelee kuin puolijumala!

ASTROV. No, sinä nähtävästi kadehdit häntä!

VOINITSKI. Kadehdinpa kyllä! Millainen onni hänellä on ollut naismaailmassa! Ei

yhdenkään Don Juanin menestys vedä hänelle vertoja! Hänen ensimmäinen vaimonsa, minun sisareni, ihana, hento olento, puhdas kuin tuo siintävä taivas, hyväsydäminen, jalomielinen, jolla oli enemmän ihailijoita kuin tuolla pölkypäällä oppilaita, — rakasti häntä, niinkuin voivat rakastaa vain puhtaat enkelit samanlaisia puhtaita ja kauniita olentoja kuin he itse. Minun äitini, hänen anoppinsa, ihan jumaloi häntä siitä lähtien ja tuntee häntä kohtaan siitä ajasta pyhää ihailua. Hänen toinen vaimonsa, kaunis ja järkevä nainen — te näitte hänet vast’ikään — meni hänen kanssaan naimisiin, vaikka hän oli jo ikämies, uhrasi hänelle nuoruutensa, kauneutensa, vapautensa ja loistonsa. Miksi? Minkä vuoksi?

ASTROV. Onko hän uskollinen professorille?

VOINITSKI. Valitettavasti kyllä.

ASTROV. Minkä tähden valitettavasti?

VOINITSKI. Sentähden, että tuo uskollisuus on väärennettyä alusta loppuun. Siinä on paljon kaunopuheisuutta, mutta ei laisinkaan järjestystä. Pettää vanhaa miestä, jota ei voi sietää, — se on epämoraalista; pyrkiä tukahduttamaan itsessään iloinen nuoruus ja elävä tunne, — se ei ole epämoraalista.

TELEGIN (Itkevällä äänellä). Vanja, en pidä sinusta, kun niin puhut. Mutta suoraan sanoen... Se, joka pettää miehen tai naisen, se on todella uskoton ihminen, se saattaa pettää isänmaansakin!

VOINITSKI (Suuttuen). Hillitse sanatulvasi, Vohveli!

TBLKGIN. Suo anteeksi, Vanja. Vaimoni karkasi minulta seuraavana päivänä häiden jälkeen rakastettunsa kanssa epämiellyttävän ulkomuotoni vuoksi. Sen koommin en ole koskaan laiminlyönyt velvollisuuksiani. Siitä päivästä lähtien olen häntä rakastanut ja ollut hänelle uskollinen, auttanut häntä, minkä olen voinut, ja kuluttanut omaisuuteni niiden lasten kasvatukseen, jotka hän sai rakastettunsa kanssa. Onni minulta riistettiin, mutta ylpeys minulle jäi. Ja hän? Nuoruus on mennyttä, kauneus luonnonlakien mukaan lakastunut, rakastettu kuollut... Mitä hänelle jäi jällelle?

(Sonja ja Helena Andrejevna tulevat; vähän myöhemmin tulee Maria Vasiljevna kirja kädessä; hän istuutuu lukemaan; hänelle tarjotaan teetä ja hän juo sen katsomatta muihin).

SONJA (Kiireesti, hoitajattarelle). Sinne tuli talonpoikia, Marinushka. Mene kysymään, mitä heillä on asiaa, kyllä minä itse kaadan... (Kaataa teetä).

(Hoitajatar menee. Helena Andrejevna ottaa kuppinsa ja juo, istuen keinussa).

ASTROV (Helena Andrejevnaalle). Tulin katsomaan miestänne. Kirjoititte hänen olevan hyvin sairaana, reumatismia ja vielä jotakin muuta, mutta hän näyttää aivan terveeltä.

HELENA ANDREJEVNA. Eilisiltana hän oli pahalla tuulella, valitti jalkojaan säilöstelevän, mutta tänään ei ole mitään — —

ASTROV. Mutta minä tärisin rattailla kolmekymmentä virstaa, niin että pääni oli mennä murskaksi. Mutta jos kaikki on hyvin, niin eihän se ole ensi kertaa. Senvuoksi jään teille huomiseen asti ja nukun sensijaan kyllikseni.

SONJA. Sepä hauskaa. Te olette niin harvoin meillä yötä. Ette kai ole vielä syönyt päivällistä?

ASTROV. En ole syönyt.

SONJA. No sepä sopii mainiosti, siis jäätte päivälliselle. Me syömme nyt kello kuudelta (Juo). Tee on jäähtynyt!

TELEGIN. Teekeittiö on alkanut huomattavasti jäähtyä.

HELENA ANDREJEVNA. Vähät siitä, Ivan Ivanitsh, me juomme kylmänäkin.

TELEGIN. Anteeksi... Nimeni ei ole Ivan Ivanitsh, vaan Ilja Iljitsh... Ilja Iljitsh Telegin eli Vohveli, niinkuin muutamat minua kutsuvat rokonarpisten kasvojeni vuoksi. Minä olin aikoinani Sonjan kummina, ja hänen ylhäisyytensä, teidän puolisonne, tuntee minut hyvin. Minä asun nyt teidän naapurinanne, tällä tilalla... Jos sallitte minun huomauttaa, niin minä tavallaan syön joka päivä teidän pöydässänne.

SONJA. Ilja Iljitsh on apulaisemme, oikea kätemme (Hellästi). Antakaa, kummi, niin kaadan teille lisää teetä.

MARIA VASILJEVNA. Ah!

SONJA. Mikä on, teillä mummo kulta?

MARIA VASILJEVNA. Unohdin sanoa Aleksanderille... muistini on jo tulla huon... että sain tänään kirjeen Paul Aleksejevitchilta Harkovista... Hän lähetti uuden kirjasensa...

ASTROV. Onko se hauska?

MARIA VASILJEVNA. Hauska kyllä, vaan niin kummallinen. Hän kumoaa sen, mitä seitsemän vuotta sitten itse puolusti. Se on kauheata!

VOINITSKI. Ei ollenkaan kauheata. Ottakaa teetä, maman.

MARIA VASILJEVNA. Mutta minä tahdon puhua!

VOINITSKI. Olemmehan jo viisitoista vuotta puhuneet ja puhuneet, ja kirjoitelleet kirjasia. Olisi jo aika lopettaa.

MARIA VASILJEVNA. Miksi sinusta on vastenmielistä kuunnella, kun minä puhun. Suo anteeksi, Jean, mutta sinä olet viime vuonna muuttanut niin paljon, etten ollenkaan tunne sinua... Sinä olit ennen lujan vakaumuksen mies, kirkas personallisuus...

VOINITSKI. No niin! Olin kirkas personallisuus, joka ei ketään valaissut... (Paussi). Olin kirkas personallisuus... Myrkyllisempää kokkapuhetta on mahdoton laskea! Nyt olen 47 vuotta vanha. Viime vuoteen asti minä, niinkuin tekin, yritin tahallani sokaista silmiäni tuolla teidän skolastukallanne, jotta en näkisi oikeata elämää, — ja luulin tekeväni oikein. Mutta nyt, jospa tietäisitte! En nuku öisin, sillä minua inhoittaa ja raivostuttaa, kun olen tuhlannut niin kylmästi sen ajan, jolloin olisin voinut hankkia itselleni kaiken sen, minkä vanhuus minulta nyt kieltää!

SONJA. Ikävää, eno Vanja!

MARIA VASILJEVNA (Pojalleen). Näyttää siltä kuin syyttäisit entisiä vakaumuksiasi jostakin... Mutta ne eivät ole syylliset, vaan sinä itse.. Olet unohtanut, etteivät

vakaumukset itsessään merkitse mitään, ne ovat vain kuollut kirjain... Tekoja olisi tarvittu.

VOINITSKI. Tekoja? Ei jokainen ole syntynyt kirjoja tuhriksi ikiliikkujaksi, niinkuin tuo teidän herra professorinne.

MARIA VASILJEVNA. Mitä tarkoitat tuolla puheellasi?

SONJA (Rukoilevasti). Mummo kulta! Eno Vanja! Rukoilen teitä!

VOINITSKI. Minä vaikenen. Vaikenen ja pyydän anteeksi.

(Paussi).

HELENA ANDREJEVNA. Mutta tänään on hyvä ilma... Ei ole kuuma.

(Paussi).

VOINITSKI. Tämmöisellä säällä olisi hyvä mennä vaikka hirteen...

(Telegin näppäilee kitaraa. Marina kuljeskelee kartanolla ja huutaa kanoja).

MARINA. Tipu, tipu, tipu...

SONJA. Marina kulta, mitä asiaa oli talonpojilla?

MARINA. Entisillä asioillaan ne kulkivat, halusivat puhua jättömaasta.

Tipu, tipu, tipu...

SONJA. Mikä siellä nyt?

MARINA. Kirjava kana on kadonnut poikasineen... Kunhan eivät vain varikset olisi vieneet... (Menee).

(Telegin soittaa polkkaa; kaikki kuuntelevat ääneti; työmies tulee).

TYÖMIES. Onko herra tohtori täällä? (Astroville). Teitä tultiin hakemaan, Mihail Ivanovitsh, olkaa niin hyvä.

ASTROV. Mistä?

TYÖMIES. Tehtaalta.

ASTROV (Äkäisesti). Kiitoksia paljon. Ei auta, täytyy lähteä... (Hakee silmin lakkiansa). Harmillista, hitto vieköön...

SONJA. Ikävää todellakin... Tulkaa sitten tehtaalta takaisin päivällisille...

ASTROV. En tule, ja muutenkin on myöhä. Missä minä... Mihin minä... (Työmiehelle). Kas niin, hyvä mies, käyppäs hakemassa minulle pieni ryyppy viinaa, yksin tein (Työmies menee). Missä minä... Mihinkä minä... (Löytää lakkinsa). Ostrov kertoo eräässä runossaan miehestä, jolla oli suuret viikset ja pienet hengenlahjat... Se olen minä. Jääkää hyvästi, hyvät herrat... (Helena Andrejevnaalle). Jos milloin pistäydytte meillä päin, niin ottakaa Sofia Aleksandrovna mukaan, olen siitä sydämestäni iloinen. Minulla on pieni maatila, kaikkiaan kolmisenkymmentä desjatinaa, mutta mallikelpoinen puutarha ja taimitarha, jollaista saatte hakea tuhannen virstan päästä. Tilukseni rinnassa on kruunun metsäpalsta... Metsänvartija on vanha mies, sairastelee alinomaa, niin että minä

oikeastaan hoidan kaikki hänen tehtävänsä.

HELENA ANDREJEVNA. Minulle on jo kerrottu, että te pidätte paljon metsistä. Tietysti niistä voi olla suurta hyötyä, mutta eikö se häiritse teidän oikeata kutsumustanne? Tehän olette lääkäri.

ASTROV. Jumala yksin tietää, mikä on oikea kutsumuksemme.

HELENA ANDREJEVNA. Ja onko metsänhoito hauskaa?

ASTROV. Kyllä se on hauskaa työtä.

VOINITSKI (Ivallisesti). Hyvinkin hauskaa!

HELENA ANDREJEVNA (Astroville). Te olette vielä nuori mies, näöstä päätäten... noin 36-37 vuotta... eikä se varmaankaan ole niin hauskaa kuin te väitätte. Metsä on metsää. Minusta se on yksitoikkoista.

SONJA. Eipäs, se on erinomaisen hauskaa. Mihail Lvovitsh istuttaa joka vuosi uusia metsiä, ja hän on jo saanut pronssimitalin ja diplomin. Hän pitää huolta siitä, ettei vanhoja metsiä haaskata. Jospa kuulisitte hänen puhuvan, niin olisitte aivan samaa mieltä kuin hän. Hän sanoo, että metsät kaunistavat maata, että ne opettavat ihmistä ymmärtämään kauneutta ja synnyttävät hänessä ylevän tunnelman. Metsät tekevät ankaran ilmaston lauhkeammaksi. Seuduilla, missä ilmasto on lauhkeata, kulutetaan vähemmän voimaa taistelussa luontoa vastaan ja senvuoksi on ihminenkin siellä pehmeämpi ja hellempi; siellä on kansa kaunista, notkeata, helposti innostuvaa, heidän puheensa on hienoa, liikkeensä sulavia. Heillä kukoistivat tieteet ja taiteet, heidän filosofiansa ei ole synkkää, heidän suhteensa naiseen on täynnä hienoa aateluutta.

VOINITSKI (Nauraen). Bravo, bravo!... Kaikki tuo on kaunista, mutta ei vakuuttavaa, niin että (Astroville) salli minun, ystäväni, yhä edelleenkin lämmittää uuniani haloilla ja rakentaa latoja hirsistä.

ASTROV. Voithan lämmittää uuneja sammalturpeilla ja rakentaa latoja kivistä. Mutta olkoon menneeksi, hakkaa vain metsiä tarpeeseen, vaan miksi haaskata ne kokonaan? Venäjän metsät vapisevat kirveeniskuista, miljardeja puita kaatuu, petojen ja lintujen asunnot tehdään autioiksi, joet mataloituvat ja kuivuvat, katoavat ainiaaksi ihanat maisemat, ja kaikki siitä syystä, kun ei laiskalla ihmisellä ole sen vertaa järkeä, että hän viitsisi kumartua ottamaan maasta lämmitysaineita (Helena Andrejevna). Eikö se ole totta? Ymmärtämätön raakalainen se vain saattaa polttaa uunissaan noita kaunottaria ja hävittää sitä, mitä voimme luoda. Ihmiselle on annettu järki ja luomisvoima, jotta hän kartuttaisi sitä, mitä hän on saanut, mutta tähän asti hän ei ole luonut, vaan hävittänyt. Metsät vähenevät vähenemistään, joet kuivuvat, metsänriista on kadonnut, ilmasto turmeltunut ja päivä päivältä muuttuu maa yhä karummaksi ja rumemmaksi. (Voinitskille). Niin, sinä katsot minuun ivallisesti eikä mikään, mitä sinulle puhun, näytä sinusta vakavalta ja... ja, kenties se onkin tyhmää, mutta, kun kuljen talonpojan metsien ohi, jotka olen pelastanut haaskauksesta, tai kun kuulen kuinka nuori metsäni, jonka olen istuttanut omin käsin, tuulella humisee, niin tunnustan että ilmasto on jossakin määrin minunkin vallassani, ja että jos ihminen tuhannen vuoden päästä tulee onnelliseksi, niin olen minäkin siihen osaltani hiukan vaikuttanut. Kun istutan pienen koivun ja sitten näen, kuinka se viheriöitsee ja huojuu tuulella, niin sieluni täyttyy ylpeydellä, ja minä...

(Huomaten työmiehen, joka on tuonut hänelle tarjottimella ryyppyn viinaa). Mutta... (juo) jo on aika lähteä. Kaikki tämä on loppujen lopuksi vain tyhjää lorua. Saan kunnian sanoa jäähyväiseni!

(Lähtee kartanoon päin).

SONJA (Ottaa häntä kädestä ja menee mukaan). Milloinka tulette meillä käymään?

ASTROV. En tiedä...

SONJA. Vastako kuukauden perästä taas?...

(Astrov ja Sonja menevät huoneisiin; Maria Vasiljevna ja Telegin jäävät pöytään; Helena Andrejevna ja Voinitski menevät terassille).

HELENA ANDREJEVNA. Mutta te, Ivan Petrovitsh, käyttäydysitte taaskin mahdottomasti. Oliko teidän pakko suututtaa Maria Vasiljevnaa puheellanne ikiliikkujasta! Ja tänään suuruksen jälkeen taas riitelitte Aleksanderin kanssa. Miten pikkumaista se on!

VOINITSKI. Mutta jollen siedä häntä.

HELENA ANDREJEVNA. Ei ole syytä vihata Aleksanderia, hän on samanlainen kuin kaikki muutkin. Ei yhtään huonompi kuin te.

VOINITSKI. Jospa näkisitte hänen kasvonsa, hänen liikkeensä... Kuinka ikävältä teistä tuntuneekaan elämä! Ah, kuinka ikävältä!

HELENA ANDREJEVNA. Ah, sekä kyllästyttävältä että ikävältä! Kaikki haukkuvat miestäni, kaikki katsovat minuun säälien: onneton, hänellä on vanha mies! Tämä osanotto — oo, kuinka hyvin sen ymmärrän! Muistatko, mitä Astrov äsken sanoi: kaikki te järjettömästi haaskaatte metsiä, eikä kohta enää ole metsää missään maan päällä. Yhtä järjettömästi te haaskaatte ihmisiä, eikä kohta ole maailmassa enää uskollisuutta, ei puhtautta, eikä kykyä uhrautuvaisuuteen —, kiitos teille siitä! Miksi ette voi välipitämättömästi katsoa naiseen, joka ei ole teidän omanne? Senvuoksi, että tuo tohtori on oikeassa — että teitä kaikkia riivaa hävityksen henki. Te ette sääli metsää, ette lintuja, ette naisia, ette toisianne...

VOINITSKI. En pidä teidän filosofiastanne.

(Paussi).

HELENA ANDREJEVNA. Tuolla tohtorilla on väsyneet, hermostuneet kasvot. Intressantit kasvot. Sonja nähtävästi pitää hänestä, hän on rakastunut häneen, ja minä ymmärrän häntä. Tohtori on käynyt minun täällä ollessani jo kolme kertaa, mutta minä olen ollut arka enkä ole kertaakaan puhellut hänen kanssaan, niinkuin olisi pitänyt, enkä ole ollut hänelle sydämellinen. Hän on luullut minua häijyksi. Luultavasti minä ja te, Ivan Petrovitsh, olemme hyviä ystäviä siitä syystä, että me molemmat olemme raskassävyisiä, ikäviä ihmisiä! Hyvä ystävä! Älkää katsoko minuun tuolla tavoin, en pidä siitä.

VOINITSKI. Voinko katsoa teihin muuten, jos kerran teitä rakastan? Te olette minun onneni, elämäni, nuoruuteni! Tiedän, että minulla on vähän menestyksentoiveita, tuskin ollenkaan, mutta en kaipaa mitään, sallikaa minun vain katsella teitä, kuulla ääntänne...

HELENA ANDREJEVNA. Hiljempaa. Voivat kuulla teidän puheenne!

(Menevät huoneeseen).

VOINITSKI (Mennen Helenan jäljestä). Sallikaa minun puhua teille rakkaudestani, älkää ajako minua pois, siinä yksin on minun suurin onneni...

HELENA ANDREJEVNA. Te kiusaatte minua...

(Molemmat menevät sisään).

(Telegin näppäilee kieliä ja soittaa polkkaa; Maria Vasiljevna tekee kirjasen laitaan joitakin muistiinpanoja).

Esirippu alas.

TOINEN NÄYTÖS.

Ruokasali Serebrjakovin talossa. — Yö. — Puutarhasta kuuluu vartijan koputus.

SEREBRJAKOV (istuu nojatuolissa avoimen ikkunan ääressä ja torkkuu) ja
HELENA ANDREJEVNA (istuu hänen vieressään ja myöskin torkkuu).

SEREBRJAKOV (Havahduttuaan). Kuka täällä? Sinäkö, Sonja?

HELENA ANDREJEVNA. Minähän tässä.

SEREBRJAKOV. Sinä, Leenaseni... Kipu käy sietämättömäksi!

HELENA ANDREJEVNA. Sinulta putosi peite lattialle (Käärii hänen jalkojaan). Minä
panen ikkunan kiinni, Aleksander.

SEREBRJAKOV. Älä pane, täällä on niin tukehduttava... Nukahdin äsken ja näin
semmoista unta, että vasen jalkani ei ollutkaan omani. Heräsin kovaan pakotukseen. Ei, se
ei ole tavallista kolotusta, pikemmin reumatismia. Paljonko nyt on kello?

HELENA ANDREJEVNA. Kaksikymmentä minuuttia yli 12.

(Paussi).

SEREBRJAKOV. Hae minulle aamulla kirjastosta Batjushkovin runot.
Luulen, että ne on meillä.

HELENA ANDREJEVNA. Mitä?

SEREBRJAKOV. Hae aamulla Batjushkovin runot. Muistaakseni meillä oli ne. Mutta
miksi minun on niin vaikea hengittää?

HELENA ANDREJEVNA. Olet väsynyt. Valvot jo toista yötä.

SEREBRJAKOV. Kerrotaan, että Turgenjev jalankolotuksesta sai rintataudin. Pelkään,
että kunhan minulla vain ei olisi sitä. Kirottu, inhoittava vanhuus. Kun pääsisi siitä pirusta.
Vanhaksi tultuani kävin minä itselleni inhoittavaksi. Ja teistä kaikistakin on varmaan
vastenmielistä katsoa minuun.

HELENA ANDREJEVNA. Sinä puhut vanhuudestasi semmoisella sävyllä, ikäänkuin me
olisimme kaikki siihen syypäät, että sinä olet vanha.

SEREBRJAKOV. Sinulle etenkin olen vastenmielinen.

(Helena Andrejevna nousee paikaltaan ja istuutuu kauemmaksi hänestä).

SEREBRJAKOV. Tietysti olet oikeassa. Enhän minä ole niin tyhmä, etten ymmärtäisi.
Sinä olet nuori, terve, kaunis ja elämänhaluinen, mutta minä olen vanha, melkein kuin
kuollut. Mitäpä siitä? Enkö sitä ymmärtäisi? Ja tyhmää se onkin, että minä vielä elän.
Mutta odottakaahan vähän, pian minusta pääsette. Ei minun enää kauan tarvitse kitua.

HELENA ANDREJEVNA. Minä menehdyn... Jumalan nimessä vaikene.

SEREBRJAKOV. Näyttää siltä, että minun tähteni ovat kaikki väsähtyneitä ja ikävissään,
turmelevat nuoruutensa, mutta minä yksin nautin elämästä ja olen tyytyväinen. No, niinpä

niinkin!

HELENA ANDREJEVNA. Ole vaiti! Sinä kiusaat minut kuoliaaksi!

SEREBRJAKOV. Minä olen kiusannut kaikkia. Tietysti.

HELENA ANDREJEVNA (Läpi kyynelien). Sietämätöntä! Mutta sano, mitä sinä oikeastaan tahdot?

SEREBRJAKOV. En mitään.

HELENA ANDREJEVNA. No, vaikene sitten. Minä pyydän.

SEREBRJAKOV. Kummallista, jos Ivan Petrovitsh alkaa pulma, tahi tuo vanha hupsu, Marja Vasiljevna, — niin se ei tee mitään, kaikki kuuntelevat; mutta niin pian kuin minä sanon sanankaan, heti kaikki käyvät onnettomiksi. Minun äänenikin on vastenmielinen. No, olkoon niin, että minä olen vastenmielinen, itsekäs, despootti, — mutta eikö minulle sitten vanhuuskaan myönnä minkäänlaista oikeutta itsekkäisyyteen? Enkö ole sitä ansainnut? Pyydän kysyä, eikö minulla ole oikeutta nauttia rauhallista vanhuutta, saada ihmisten huomaavaisuutta osakseni?

HELENA ANDREJEVNA. Ei kukaan kiellä sinulta oikeuksiasi (Tuuli ryskyttää ikkunata). On alkanut tuulla, minä suljen ikkunan. (Sulkee). Kohta tulee sade. Ei kukaan vastusta sinun oikeuksiasi.

(Paussi; vartija kolkuttaa puutarhassa ja laulelee).

SEREBRJAKOV. Tehdä koko ikänsä työtä tieteen hyväksi, tottua omaan työhuoneeseensa, luentosaliin, arvoisiin virkatovereihinsa — ja yht'äkkiä ilman muuta joutua tähän hautakammioon, nähdä joka päivä tyhmiä ihmisiä, kuunnella joutavia juoruja... Minä tahdon elää, minä rakastan menestystä, rakastan kuuluisuutta, elämän pauhinaa, mutta täällä on niinkuin maanpaossa. Joka hetki ikävöidä entisyyttä, seurata ajatuksissaan muiden edistysaskeleita, pelätä kuolemaa... En voi! En jaksa! Eikä minulle sittenkään tahdota antaa anteeksi vanhuuttani!

HELENA ANDREJEVNA. Odota, ole kärsivällinen: viiden-kuuden vuoden perästä olen minäkin vanha.

(Sonja tulee).

SONJA. Isä, itse sinä käskit hakemaan tohtori Astrovia, mutta kun hän saapui, niin sinä kieltäydyit ottamasta häntä vastaan. Se ei ole hienotunteista. Aivan turhanpäiten vaivasitte tuota miestä...

SEREBRJAKOV. Mihin se sitten kelpaa tuo sinun Astrovisi? Hän ymmärtää yhtä paljon lääketiedettä kuin minä tähtitiedettä.

SONJA. Eihän jalkasi kolotusta parantamaan voi kutsua tänne koko lääkeopillista tiedekuntaa.

SEREBRJAKOV. Tuon tyhmeliinin kanssa en viitsi edes ruveta keskustelemaan.

SONJA. Kuten suvaitset (Istuutuu). Minulle se on samantekevää.

SEREBRJAKOV. Paljonko nyt on kello?

HELENA ANDREJEVNA. Yli kaksitoista.

SEREBRJAKOV. Tukehduttavaa... Anna minulle pöydältä tippoja!

SONJA. Heti.

(Antaa tippoja).

SEREBRJAKOV (Äreästi). Ah, ei niitä! Eihän tässä enää voi pyytää mitään!

SONJA. Ole hyvä, älä oikuttele. Joitakuita se kenties huvittaakin, mutta minä pyytäisin siitä päästä. En pidä siitä. Eikä minulla ole aikaa, minun on noustava aamulla aikaiseen ja mentävä heinälle.

(Voinitski tulee yönuttu päällä ja kynttilä kädessä).

VOINITSKI. Ulkona nousee ukkonen (Salama leimahtaa). Kas kuinka se välähti! Helene ja Sonja, menkää makaamaan, minä tulin vuorostani valvomaan.

SEREBRJAKOV (Säikähtäen). Ei, ei! Älkää jättäkö minua hänen kanssaan!
Ei. Hän piinaa minua puheillaan!

VOINITSKI. Mutta pitäähän heidän saada levähtää. He valvovat jo toista yötä.

SEREBRJAKOV. No menkööt sitten nukkumaan, mutta mene sinäkin pois.
Kiitos. Rukoilen sinua. Entisen ystävyysnimessä, älä vastustele.
Perästä päin sitten puhelemme.

VOINITSKI (Naurahtaen). Entisen ystävyysnimessä... Entisen.

SONJA. Ole vaiti, eno Vanja.

SEREBRJAKOV (Vaimolleen). Kultaseni, elä jätä minua hänen kanssaan! Hän väsyttää minut puheillaan.

VOINITSKI. Tämä alkaa käydä naurettavaksi.

(Marina tulee kynttilä kädessä).

SONJA. Olisit voinut ruveta nukkumaan, Marina hyvä. On jo myöhä.

MARINA. Teekeittiö on vielä korjaamatta pöydällä. Ei oikein kävisi vielä maata meneminen.

SEREBRJAKOV. Ei kukaan vielä makaa, kaikki ovat uupuneita, minä yksin olen ylen onnellinen.

MARINA (Menee Serebrjakovin luokse, hellästi). Mitä, hyvä herra? Oletteko sairas? Minunkin jalkojani säilöstelee, niin kovasti säilöstelee (Kohentaa peitettä). Tämä tauti on ollut teissä jo kauan. Vera Petrovna-vainaja, Sonjan äiti, ei ennen aikaan saanut öisin unta, hän suri itsensä kuoliaaksi... Paljon hän teitä rakasti... (Pausi). Vanhat, niinkuin nuoretkin, kaipaavat osanottoa, mutta vanhoja ei kukaan sääli (Suutelee Serebrjakovia olalle). Lähtekäämme vuoteeseen, rakas herra... Lähtekäämme, sydänpäpyseni... Minä juotan lehmusteetä, lämmitän jalkojanne... Rukoilen Jumalaa puolestanne...

SEREBRJAKOV (Liikutettuna). Lähtekäämme, Marina.

MARINA. Omiakin jalkojani niin säilöstelee, niin kovasti säilöstelee! (Taluttaa häntä

yhdessä Sonjan kanssa). Vera Petrovna ennen vanhaan ihan suri itsensä kuoliaaksi, niin paljon itki... Sinä, Sonja, olit siihen aikaan vielä pieni ja ymmärtämätön... Käykää, käykää, herrani...

(Serebrjakov, Sonja ja Marina menevät).

HELENA ANDREJEVNA. Olen häneen aivan väsynyt. Töin tuskin pysyn pystyssä.

VOINITSKI. Te häneen, mutta minä itseeni. On jo kolmas yö, kun en ole saanut unta.

HELENA ANDRRJEVNA. Huonosti ovat asiat tässä talossa. Äitinne vihaa kaikkia, paitsi broshyyrejänsä ja professoria; professori on ärtyinen, ei luota minuun ja pelkää teitä; Sonja on vihoissaan isällensä ja vihoissaan minulle eikä ole virkkanut minulle sanaakaan kahteen viikkoon; te vihaatte miestäni ja julkisesti halveksitte äitiänne; minä olen kiihtynyt ja olen yrittänyt itkeä tänään noin parikymmentä kertaa... Huonosti ovat asiat tässä talossa.

VOINITSKI. Jättäkäämme filosofia!

HELENA ANDREJEVNA. Te, Ivan Petrovitsh, olette sivistynyt ja viisas mies ja teidän pitäisi mielestäni ymmärtää, etteivät maailmaa saa hävitetyksi rosvot eivätkä tulipalot, vaan viha ja eripuraisuus ja kaikki nuo pikkumaiset juorut... Teidän ei pitäisi murista, vaan sovittaa kaikki.

VOINITSKI. Saattakaa minut ensin sovintoon itseni kanssa! Rakas Helena...

(Kumartuu suutelemaan hänen kättänsä).

HELENA ANDREJEVNA. Jättäkää minut! (Vetää pois kätensä). Menkää pois!

VOINITSKI. Pian on sade ohitse ja kaikki luonnossa virkistyy ja hengittää keveästi. Ainoastaan minua ei ukkossää virkistä. Yöt päivät kuristaa minua painajaisen tavoin se ajatus, että elämäni on peruuttamattomasti mennyttä. Entisyyttä ei minulla ole, se on tyhmästi tuhlatu turhuuteen, ja nykyisyys kauhistaa järjettömyydellään. Ottakaa elämäni ja ottakaa rakkauteni: mihin ne panisin, mitä niillä tekisin? Tuntee häipyä turhaan, niinkuin auringonsäde, joka on hautaan eksynyt, ja koko elämäni menee hukkaan.

HELENA ANDREJEVNA. Kun puhutte minulle rakkaudestanne, niin minä ikäänkuin typerryin, enkä tiedä, mitä sanoa. Antakaa anteeksi, en osaa sanoa teille mitään. (Aikoo mennä). Hyvää yötä.

VOINITSKI (Sulkien häneltä tien). Jospa tietäisitte, miten minä kärsin ajatellessani, että tässä talossa minun rinnallani kuluu turhaan toisenkin elämä — teidän! Mitä odotatte? Mikä kirottu filosofia estää teitä? Ymmärtäkää toki, ymmärtäkää...

HELENA ANDREJEVNA (Katsoo häneen terävästi). Ivan Petrovitsh, te olette juovuksissa!

VOINITSKI. Kenties, kenties...

HELENA ANDREJEVNA. Missä on lääkäri?

VOINITSKI. Hän on tuolla... minun luonani yötä. Kenties, kenties...
Kaikkihan on mahdollista.

HELENA ANDREJEVNA. Tänäänkö joitte? Miksi teitte niin?

VOIXITSKI. Tuntuuhan se edes elämältä... Älkää häiritkö minua, Helena!

HELENA ANDREJEVNA. Ennen ette koskaan juonut ettekä koskaan puhunut niin paljon... Menkää nukkumaan! Minulle tulee ikävä teidän kanssanne.

VOINITSKI (Kumartuen hänen kättänsä suutelemaan). Armaani, ihanaiseni!

HELENA ANDREJEVNA (Suuttuneena). Jättäkää minut. Tämähän on inhoittavaa. (Menee).

VOINITSKI (Yksin). Hän meni... (Paussi). Kymmenen vuotta sitten tapasin hänet sisar vainajani luona. Silloin hän oli 17 vuotias ja minä 37 vuotta. Miksi en silloin rakastunut häneen ja kosinut häntä? Olihan se mahdollista! Ja hän olisi nyt minun vaimoni... Niin... Nyt olisi ukkonen herättänyt meidät molemmat; hän olisi pelästynyt jyrähdystä, mutta minä olisin ottanut hänet syliini ja kuiskannut: "elä pelkää, minä olen luonasi". Oo, miten ihanat ajatukset, miten kaunista, minä hymyilen... mutta, Jumalani, ajatukset pyörivät sekaisin päässäni... Miksi olen vanha? Miksi hän ei ymmärrä minua? Hänen kaunopuheisuutensa, velto moraalinsa, narrimaiset, hatarat ajatuksensa maailmanlopusta — kaikkea tuota minä sydämeistäni vihaan. (Paussi). Oo, kuinka olen pettynyt! Ennen aikaan jumaloin tuota professoria, tuota kurjaa leininlyömää, tein työtä hänen hyväksensä niinkuin härkä! Minä ja Sonja pusersimme tästä maatilasta viimeisenkin mehun; me kaupittelimme, kuten pahimmat kiskurit, ruokaöljyä, herneitä ja piimäjuustoa, emmekä itse syöneet palastakaan, voidaksemme koota kopeekoista tuhansia ja lähettää hänelle. Minä ylpeilin hänestä ja hänen tieteestänsä, ja elin ja hengitin ainoastaan häntä! Kaikki, mitä hän puhui ja kirjoitti, näytti minusta nerokkaalta... Jumalani, mutta nyt? Hän on nyt virastaan eronnut, ja nyt voidaan nähdä hänen elämänsä loppusumma: hänen jälkeensä ei jää sivuakaan työn hedelmiä. Hän on tuiki tuntematon, hän on nolla! Saippuakupla! Minä olen pettynyt... huomaan, — tyhmästi pettynyt...

(Astrov tulee yönuttu päällä, ilman liivejä ja kaulaliinaa, hän on hutikassa; hänen perästään Telegin kitara kädessä).

ASTROV. Soita!

TELEGIN. Kaikki nukkuvat!

ASTROV. Soita.

(Telegin näppäilee hiljaa).

ASTROV (Voinitskille). Oletko yksin täällä? Eikö ole naisia? (Kädet puuskassa, hyräilee). "Tanssi tupa, tanssi liesi, ei saa unta talonmiesi"... Mutta minut herätti ukkonen. Satoi aika lailla. Paljonko nyt on kello?

VOINITSKI. Piru sen tietää.

ASTROV. Olin kuulevinani Helena Andrejevnan äänen.

VOINITSKI. Hän oli äsken täällä.

ASTROV. Uhkea nainen (Katselee lääkepulloja pöydällä). Lääkkeitä. Mitä kaikkia reseptejä siinä onkaan! Harkovista, Moskovasta, Tulasta... Kaikki kaupungit on hänen

jalansärkynsä saanut liikkeelle. Onko hän sairas, vai tekeytyykö hän?

VOINITSKI. Sairas.

(Paussi).

ASTROV. Miksi olet tänään niin surullinen? Säälittääkö professori, vai kuinka?

VOINITSKI. Jätä minut rauhaan.

ATSROV. Ahaa, taidatpa olla kiintynyt professorin rouvaan?

VOINITSKI. Hän on ystäväni.

ASTROV. Joko nyt?

VOINITSKI. Mitä tarkoittaa tuo "joko nyt"?

ASTROV. Nainen voi olla miehen ystävä ainoastaan seuraavassa järjestyksessä: alussa läheinen tuttava, sitten rakastajatar, ja vasta sitten ystävä.

VOINITSKI. Tyhjänpäiväistä viisastelua.

ASTROV. Kuinka? Niin... minun täytyy tunnustaa, että alan käydä höperöksi. Näetkös, olen juovuksissakin. Tavallisesti otan noin kerran kuukaudessa aika hutikan. Viinapäissäni olen röyhkeä ja äärimäisyyteen saakka hävytön. Minusta on silloin kaikki tyyni yhdentekevää! Käyn käsiksi vaikeimpiinkin leikkauksiin ja suoritan ne erinomaisesti; luon mielessäni mitä suurenmoisimpia tulevaisuudenkuvia; enkä silloin enää pidä itseäni narrina, vaan uskon, että voin tuottaa ihmiskunnalle suunnatonta... kerrassaan arvaamatonta hyötyä! Ja silloin minulla on oma filosofinen järjestelmäni, ja te kaikki, hyvät veljet, näytätte minusta tuommoisilta pienen pieniltä koppakuoriaisilta... mikroobeilta (Teleginille). Soita, Vohveli!

TELEGIN. Tekisin sen sinulle kaikesta sydämestäni, rakas ystävä, mutta ymmärräthän, — talossa kaikki nukkuvat.

ASTROV. Soita!

(Telegin näppäilee hiljaa).

ASTROV. Pitäisipä maistaa, että pohja paistaa, Lähtekäämme, luulen että meille jäi vielä konjakkia. Ja kun päivä valkenee, niin lähdetään meille. Sopiiko se? Minulla on välskäri, joka ei koskaan sano "lähdetään", vaan "lähretään". Kauhea konna. Sopiiko se? (Huomaten Sonjan tulevan). Suokaa anteeksi, minulla ei ole mitään kaulassa.

(Menee kiireesti; Telegin hänen perässään).

SONJA. Mutta sinä, eno Vanja, olet taas juonut itsesi humalaan tohtorin kanssa. Teistä on tullut parhaat ystävät ja juomaveikot. No, hän on aina ollut semmoinen, mutta mistä syystä sinä? Sinun iällesi se ei lainkaan sovi.

VOINITSKI. Ei siinä ikää kysytä. Kun ei ole todellista elämää, niin eletään kangastuksien varassa. Onhan se tyhjää parempi sekin.

SONJA. Heinä on meillä kaikki tyyni niitettynä, joka päivä sataa, kaikki mätäneä, mutta sinä vain kangastuksia mielessäsi haudot. Olet kokonaan laiminlyönyt isännyytesi... Minä raadan yksin, olen ponnistellut ihan uuvuksiin... (Säikähtäen). Eno, sinulla on silmissä

kyyneleitä!

VOINITSKI. Mitä kyyneleitä? Ei kerrassaan mitään... loruja... Sinä katsoit äsken minuun, niinkuin äitivainajasi. Armaani... (Suutelee kiihkeästi hänen käsiänsä ja kasvojansa). Siskoni... rakas siskoni... missä hän on nyt? Jospa hän *tietäisi!* Ah, jospa hän *tietäisi!*

SONJA. Mitä, eno? Mitä tietäisi?

VOINITSKI. Raskasta, ikävää... Ei mitään... Sitten myöhemmin... Ei mitään... Minä lähden...

(Menee).

SONJA (Koputtaa ovelle). Mihail Lvovitsh! Ette kai vielä nuku? Tulkaa tänne hetkiseksi!

ASTROV (Oven takaa). Heti kohta! (Vähän myöhemmin tulee ulos: liivit päällä ja kaulus kaulassa). Mitä käskette?

SONJA. Juokaa itse, joll'ei luontonne ole sitä vastaan, mutta rukoilen, älkää antako enon juoda. Se on hänelle vaarallista.

ASTROV. Hyvä. Emmehän me enää juo. (Paussi). Minä lähden heti kotiini. Se on luja päätökseni. Sill'aikaa kun hevosta valjastetaan, valkenee päivä.

SONJA. Tulee sade. Odottakaa aamuun.

ASTROV. Ukkonen menee ohitse, ainoastaan pilvenreuna hipaisee tätä seutua. Minä lähden. Ja pyydän, älkää enää kutsuko minua isänne luokse. Minä sanon, että hänessä on leini, mutta hän väittää, että se on reumatismia; minä pyydän häntä pysymään vuoteessa, mutta hän istuu. Eikä hän tänään laisinkaan ryhtynyt puheisiin kanssani.

SONJA. Hän on pilalle hemmoteltu (Kopeloi ruokakaapissa). Tahdotteko vähän haukata?

ASTROV. Antakaa, olkaa hyvä.

SONJA. Minun tekee mieleni ottaa yöllä vähän välipalaa. Ruokakaapissa näyttää olevan jotakin. Kerrotaan, että hänellä aikoinansa oli hyvä menestys naismaailmassa, ja naiset ovat hänet turmelleet. Kas tässä juustoa, olkaa hyvä!

(Molemmat seisovat ruokakaapin ääressä ja syövät).

ASTROV. En ole tänään syönyt mitään, ainoastaan juonut. Isällänne on raskas luonne. (Ottaa kaapista pullon). Saanko luvan? (Kallistaa lasin pohjaan). Täällä ei ole ketään ja saa senvuoksi puhua suoraan. Nähkääs, minusta tuntuu, etten voisi elää teidän kodissanne kuukauttakaan, tukehtuisin tässä ilmassa... Isänne, joka on kokonaan leinin lyömä ja kirjoihinsa kiintynyt, eno Vanja synkkine ajatuksineen, mummonne ja lopuksi äitipuolenne...

SONJA. Mitä äitipuoleni?

ASTROV. Ihmisessä pitää kaikki olla kaunista: kasvot, puku, sielu, ajatukset. Hän on kieltämättä kaunis, mutta... mutta hän vain syö, makaa, kävelee ja hurmaa meidät kaikki kauneudellaan — eikä mitään muuta. Hänellä ei olle minkäänlaisia velvollisuuksia, hänen hyväksensä raatavat muut... Niinhän? Mutta joutilas elämä ei voi olla puhdasta. (Paussi). Muuten, kenties olen liian ankara häntä kohtaan. Minä en ole tyytyväinen elämäni,

enemmän kuin eno Vanjannekaan, ja molemmat me muutumme äreiksi murjottajiksi.

SONJA. Ettekö te ole tyytyväinen elämäänne?

ASTROV. Ylipäänsä kyllä rakastan elämää, mutta meidän elämäämme, tätä venäläistä, poroporvarillista nurkkakuntaelämää en voi sietää, vaan halveksin sitä kaikesta sielustani. Ja mitä tulee minun personalliseen yksityiselämään, niin — jumal’avita — siinä ei ole kerrassaan mitään hyvää. Nähkääs, kun synkkänä yönä kulkee metsässä ja näkee etäisyydessä tuikkivan pienen tulen, niin ei huomaa väsymystä, eikä pimeyttä, eikä teräviä oksia, jotka lyövät vasten kasvoja... Minä raadan, — senhän tiedätte, — enemmän kuin kukaan näillä seuduilla, kohtalo pieksää minua hellittämättä, ajottain kärsin sanomattomasti, mutta kaukaisuudessa ei loista minulle pieninkään valopilkku. En odota enää mitään, en rakasta ihmisiä... Pitkään aikaan en ole ketään rakastanut.

SONJA. Ettekö ketään?

ASTROV. Ei ketään. Jonkunlaista hellyyttä tunnen ainoastaan teidän hoitajatartanne kohtaan — vanhalta muistilta. Talonpojat ovat hyvin yksitoikkoisia, kehittymättömiä ja elävät liassa, mutta sivistyneenkin luokan kanssa on vaikea tulla toimeen. Se rasittaa. Kaikki nuo hyvät tuttavanne ajattelevat pienesti, tuntevat pienesti eivätkä näe nenänsä vartta pitemmälle — kerrassaan tyhmiä. Kaikki tyyni. Ja ne, jotka ovat ymmärtävämpiä ja korkeammalle kehittyneitä, ovat hermotautisia, analyysin ja järkeilyn rikkirepimiä... Heidän sydäntänsä kivistää, he vihoittelevat, sairaalloisesti parhaavat ihmisiä, lähestyvät heitä syrjin, katsovat heihin kieroon ja päättelevät: “Oo, tuo on mielisairas!” tai: “Tuo on korulauseiden laskettelija!” Ja kun he eivät tiedä, minkä lapun kiinnittäisivät minun otsaani, niin he sanovat: — “Tuo on kummallinen ihminen, hyvin kummallinen!” Minä rakastan metsää — se on kummallista; en syö lihaa — sekin on kummallista. Välitöntä, puhdasta, vapaata suhdetta luontoon ja ihmisiin ei enää ole... Ei totta vieköön ole!

(Tahtoo juoda pohjaan).

SONJA (Estää häntä). Ei, pyydän teitä, rukoilen, älkää juoko enää.

ASTKOV. Miksei?

SONJA. Se ei sovi teille! Te olette kaunis mies, teillä on niin pehmeä ääni... Te olette kauniimpi kuin kukaan muu minun tuttavistani. Miksi siis tahdotte olla tavallisten ihmisten kaltainen, jotka juovat ja pelaavat korttia? Oi, älkää tehkö niin, pyydän teitä! Te sanotte aina, ett’ei ihmiset luo, vaan särkevät, mitä heille on ylhäältä annettu. Miksi, miksi te turmelette itseänne? Ei saa, ei saa tehdä niin, pyydän, rukoilen teitä polvillani.

ASTROV (Ojentaa hänelle kätensä). Lupaam olla vasta kertana juomatta.

SONJA. Antakaa minulle kunniasananne.

ASTROV. Sen annan.

SONJA (Puristaa hänen kättänsä lujasti). Kiitän teitä!

ASTROV. Seis! Nähkääs, olen tullut raittiiksi. Ja saatte nähdä, että olen kokonaan raitis, ja pysyn raittiina elämäni loppuun asti (Katsoo kelloaan). Niin, jatkakaamme. Sanon: minun aikani on jo ohitse, on jo myöhäistä minulle... Olen vanhettunut, tullut työstä raihnaaksi, tyhmentynyt, kaikki tunteeni ovat turtuneet, ja tuntuu kuin en enää voisi kiintyä

kehenkään. En rakasta ketään... enkä voi kiinnittää itseeni ketään. Mikä minut vielä tempaa mukaansa, on kauneus. En ole aivan välinpitämätön sitä kohtaan. Minusta tuntuu, että jos esimerkiksi Helena Andrejevna olisi tahtonut, niin hän olisi voinut panna pääni pyörälle yhdessä päivässä... Mutta ei kai ole rakkautta eikä kiintymystä...

(Peittää käsin silmänsä ja värisee).

SONJA. Mikä teillä on?

ASTROV. Niin... Suuren paaston aikana kuoli luonani eräs sairas kloroformeerattaessa.

SONJA. On aika jo unohtaa se. (Paussi). Sanokaa minulle, Mihail Lvovitsh... Jos minulla olisi ystävätär tahi nuorempi sisar, ja jos te saisitte tietää, että hän... no sanokaamme, rakastaa teitä, niin mitenkä te menettelisitte siinä tapauksessa?

ASTROV (Kohauttaa olkapäitään). En tiedä. Luultavasti en mitenkään... Antaisin hänelle viittauksen, etten voi häntä rakastaa... sitäpaitsi en vaivaa päätäni sellaisella. Olkoon kuinka tahansa, mutta jos aion lähteä, niin jo on aika. Hyvästi, kultaseni, muuten emme pääse loppuun vielä aamun valjetessa (Puristaa kättä). Menen vierashuoneen läpi, jos sallitte, mutta pelkään, että enonne pidättää minut.

(Menee).

SONJA (Yksin). Hän ei sanonut minulle mitään... Hänen sielunsa ja sydämensä ovat minulle vielä kokonaan suljetut, mutta miksi tunnen itseni niin onnelliseksi? (Hymyilee onnesta). Sanoin hänelle: te olette kaunis mies ja jalosydäminen, teillä on niin pehmeä ääni... Eikö se ollut sopivaa? Hänen äänensä värähtelee ja soi kuin hyväily... tuntuu kuin olisi hän vielä luonani. Ja kun puhuin hänelle nuoremasta sisarestani, niin hän ei ymmärtänyt minua... (Katkoen tuskissaan käsiänsä). Kauheata, etten ole kaunis! Kauheata! Tiedän etten ole kaunis, tiedän, tiedän... Viime sunnuntaina kuulin, kuinka ihmiset kirkosta tullessaan puhuivat minusta, ja eräskin nainen sanoi: hän on hyväsydäminen ja jalomielinen, mutta sääli, että hän on ruma... Ruma...

(Helena Andrejevna tulee).

HELENA ANDREJEVNA (Avaava ikkunan). Ukkonen on ohitse. Miten suloinen ilma. (Paussi). Missä on tohtori?

SONJA. Hän läksi jo.

(Paussi).

HELENA ANDREJEVNA. Sofia!

SONJA. Mitä!

HELENA ANDREJEVNA. Kuinka kauan te olette minulle vihainen? Emmehän me ole tehneet toisillemme mitään paha. Miksi siis olisimme suutuksissa? Lopettakaamme jo...

SONJA. Minäkin olen tahtonut... (Syleilee häntä). Kyllin olemme jo murjottaneet.

HELENA ANDREJEVNA. Tehkäämme siis sovinto.

(Molemmat ovat liikutetut).

SONJA. Onko isä levolla?

HELENA ANDREJEVNA. Ei, hän istuu vieraskamarissa... Me emme virka toisillemme sanaakaan viikkokausiin, Herra ties, mistä syystä... (Huomaa ruokakaapin olevan auki). Mitä tämä merkitsee?

SONJA. Mihail Lvovitsh maistoi illallista.

HELENA ANDREJEVNA. Ja viiniäkin on... Juodaan siskon malja!

SONJA. Juodaan vaan.

HELENA ANDREJEVNA. Samasta lasista... (Kaataa lasiin). Näin on parempi. Olemme nyt sinuja?

SONJA. Sinuja. (Juovat ja suutelevat toisiaan). Tahdoin jo aikoja sitten tehdä sovinnon, mutta minua vähän kuin hävetti...

(Itkee).

HELENA ANDREJEVNA. Mitä itket?

SONJA. En mitään. Ilman aikojani minä vaan.

HELENA ANDREJEVNA. No, riittää, riittää... (Itkee). Pikku hupakko, minuakin rupeaa itkettämään... (Paussi). Olet ollut minuun suutuksissasi, kun minä muka tulin isällesi vaimoksi rahojen vuoksi... Jos uskot sanaani, niin vannon sinulle, että — menin hänelle rakkaudesta. Hän viehätti minua oppineena ja kuuluisana miehenä. Rakkauteni ei ollut todellista, vaan keinotekoista. Mutta se tuntui minusta silloin oikealta. Eihän se ole minun syyni. Etkä sinä ole lakannut kiduttamasta minua häöpäivästämme alkaen viisailla epäluuloisilla silmilläsi.

SONJA. No, rauhoitu, rauhoitu! Unohtakaamme menneet.

HELENA ANDREJEVNA. Et saa katsoa asioita siltä kannalta — se ei sovi sinulle. Pitää uskoa hyvää kaikista ihmisistä, muuten ei voi elää.

(Paussi).

SONJA. Sano minulle omantuntosi mukaan, ystävänä... Oletko onnellinen?

HELENA ANDREJEVNA. En.

SONJA. Arvasinhan minä. Vielä kysymys. Sano suoraan, tahtoisitko itsellesi nuoren miehen?

HELENA ANDREJEVNA. Millainen pikkuhupakko sinä olet. Tietysti tahtoisin (Nauraa). No, kysy vielä jotakin, kysy!

SONJA. Pidätkö sinä tohtorista?

HELENA ANDREJEVNA. Kyllä, hyvin paljon.

SONJA (Nauraa). Minä näytän kai hyvin tyhmältä eikö totta? Hän on poissa, mutta minä kuulen hänen äänensä ja hänen askeleensa, ja jos katson pimeään ikkunaan, niin olen näkevinäni siinä hänen kuvansa. Anna minun puhua suuni puhtaaksi... Mutta en voi puhua ääneen, minua hävettää. Mennään minun kamariini, siellä voimme rauhassa puhella. Näytänkö minä sinusta tyhmältä? Tunnusta suoraan... Puhu minulle jotakin hänestä.

HELENA ANDREJEVNA. Mitä sitten?

SONJA. Hän on viisas... Hän osaa kaikki, hän pystyy kaikkeen... Hän parantaa tauteja ja istuttaa metsiä...

HELENA ANDREJEVNA. Mitä metsistä ja lääketaidosta... Rakkaani, käsitähän, hän on kyky! Tiedätkö, mitä on kyky? Rohkeutta, itsenäisiä ajatuksia, suurisuuntaisuutta ja lentoa... Hän istuttaa puuntaimen ja harkitsee, mitä siitä on tuleva tuhannen vuoden päästä, hänelle jo hämärtää ihmiskunnan onnellisuus. Semmoiset ihmiset ovat harvinaisia, heitä ei voi olla rakastamatta... Hän juo ja on usein raaka, — mutta mitä se haittaa? Kyvykäs mies Venäjällä ei voi pysyä puhtaana. Ajatteleppas itse, minkälaista on tuon tohtorin elämä! Pohjatonta lokaa teillä, pakkasia, lymypyryjä, hirveän pitkiä taipaleita, kansa raakaa, villiä, ylt'ympäri puutetta ja sairautta — ken sellaisissa oloissa raataa ja ponnistelee päivät päästänsä, hänen on vaikea 40 vuoden iässä pysyä puhtaana ja raittiina... (Suutelee häntä). Sydämestäni toivon sinulle hyvää, sinä ansaitset onnea... (Nousee seisoaalleen). Mutta minä olen vain jäykkä sivuhenkilö... Musiikkiopistossa, mieheni kodissa, kaikissa romaaneissa — sanalla sanoen, kaikkialla olen ollut vain sivuhenkilö. Oikeastaan, jos asiata ajattelen, niin olen hyvin, hyvin onneton! (Kävelee suuresti liikutettuna näyttämöllä). Minulla ei ole onnea tässä elämässä. Ei ole! Mitä naurat!

SONJA (Nauraa, peittäen kasvonsa). Minä olen niin onnellinen... niin onnellinen!

HELENA ANDREJEVNA. Mieleni tekee soittaa... Tahtoisin soittaa nyt jotakin.

SONJA. Soita vaan. (Syleilee häntä). Minä en saa unta... Soita!

HELENA ANDREJEVNA. Heti paikalla. Isäsi ei nuku. Kun hän on sairas, niin musiikki ärsyttää häntä. Mene kysymään häneltä. Jos hänellä ei ole mitään sitä vastaan, niin soitan. Mene.

SONJA. Paikalla. (Menee).

(Puutarhassa kolkuttaa vartija).

HELENA ANDREJEVNA. En ole soittanut moneen aikaan. Tahdon soittaa ja itkeä, itkeä niinkuin hupakko (Ikkunasta). Sinäkö siellä kolkutat, Joachim?

VARTIJAN ÄÄNI. Minä!

HELENA ANDREJEVNA. Älä kolkuta, herra ei ole terve.

VARTIJAN ÄÄNI. Heti menen pois! (viheltää). Hoi, te, Halli ja Virkku, Halli seh!

(Paussi).

SONJA (Palaa takaisin). Hän kielsi!

Esirippu.

KOLMAS NÄYTÖS.

Vierashuone Serebrjakovin talossa. Kolme ovea: oikealla, vasemmalla ja keskellä. — Päivä.

VOINITSKI, SONJA (istuvat) ja HELENA ANDREJEVNA (kävelee näyttämöllä, jotakin miettien).

VOINITSKI. Herra professori on suvainnut kutsua meidät kaikki tänään koolle tähän vierashuoneeseen kello yksi päivällä (Katsoo kelloa). Neljännestä vailla yksi. Hän tahtoo ilmoittaa jotakin maailmalle.

HELENA ANDREJEVNA. Luultavasti jonkun tärkeän asian.

VOINITSKI. Hänellä ei ole mitään asioita. Hän kirjoittaa loruja, haukkuu muita ja on mustasukkainen, siinä kaikki.

SONJA (Nuhtelevalla äänellä). Eno!

VOINITSKI. No, no, anteeksi. (Viittaa Helena Andrejevnaan). Ihailkaa: hän tulee horjuen laiskuudesta. Viehättävää! hyvin viehättävää!

HELENA ANDREJEVNA. Kaiken päivää te vain surisette ja murisette. Eikö se jo ala tympäistä! (Tuskallisesti). Minä kuolen ikävään, enkä tiedä, mitä minun on tehtävä.

SONJA (Kohauttaen olkapäitään). Vähänkö on työtä? Jos vain tahtoisit tehdä.

HELENA ANDREJEVNA. Esimerkiksi?

SONJA. Hoida taloutta, opeta muita, paranna sairaita. Onko se vähän? Kun sinua ja isää ei vielä ollut täällä, niin me eno Vanjan kanssa kävimme itse torilla jauhoja kaupalla.

HELENA ANDREJEVNA. Minä en osaa. Eikä se ole hauskaa. Ainoastaan ihanteellisten romaanien sankarit opettavat lapsia ja hoitavat sairaita talonpoikia, mutta mitenkä minä yht'äkkiä, noin vaan, ottaisin ja menisin heitä lääkitsemään tai opettamaan?

SONJA. Minäpä en ymmärrä, miks'et halua mennä ja opettaa. Odotahan, kyllä siihen totut. (Syleilee häntä). Älä ole huolissasi, rakkaani. (Nauraa). Sinä ikävöit etkä voi löytää sijojasi, mutta ikävä ja toimettomuus on tarttuvaa. Katso eno Vanjaa: hän ei tee mitään, kulkee vain kuin varjo perästäsi, ja minä jätän työni ja juoksen luoksesi juttelemaan. Olen tullut laiskaksi, en viitsi! Tohtori Mihail Lvovitsh kävi meillä ennen aikaan hyvin harvoin, kerran kuukaudessa, ja vaikea oli saada häntä taipumaan, mutta nyt hän käy täällä joka päivä, ja on jättänyt metsänsä ja lääkärintoimensa sikseen. Sinä olet aika noita, ihan varmaan.

VOINITSKI. Mitä? Kalvaako ikävä? (Vilkkaasti). No, rakkaani, ihanaiseni, olkaa viisas! Suonissanne virtailee vedenneidon verta, ruvetkaakin kiehtovaksi keijukaiseksi! Ottakaa itsellenne vapaus edes kerran elämässänne, rakastukaa pian johonkin vetehiseen korvianne myöten — ja huiskis päistikkaa pyörteeseen, jotta herra professori ja me kaikki emme ehdi muuta kuin lyödä yhteen käsiämme hämmästyksestä!

HELENA ANDREJEVNA (Suutuksissaan). Jättäkää minut rauhaan! Te olette sydämetön!

(Tahtoo mennä pois).

VOINITSKI (Ei laske häntä). No, no, lintuseni, suokaa anteeksi... Minun on syy.
(Suutelee kättä). Sovitaan pois.

HELENA ANDREJEVNA. Ei enkelilläkään riittäisi kärsivällisyyttä, tietkää se.

VOINITSKI. Sovinnon ja rauhan merkiksi tuon teille heti vihkon ruusuja; valmistin sen jo aamulla teitä varten... Syysruusuja — kauniita, murheellisia ruusuja...

(Menee).

SONJA. Syysruusuja — kauniita, murheellisia ruusuja.

(Molemmat katsovat ikkunasta).

HELENA ANDREJEVNA. On jo syyskuu käsissä. Mitenkähän pääsemme täällä yli talven! (Paussi). Missä on tohtori?

SONJA. Kamarissa eno Vanjan luona. Kirjoittaa jotakin. Olen iloissani, kun eno Vanja meni pois, minun pitää välttämättä puhua sinun kanssasi.

HELENA ANDREJEVNA. Mistä sitten?

SONJA. Mistäkö?

(Painaa päänsä hänen rinnoilleen).

HELENA ANDREJEVNA. Ymmärrän... (Silittää hänen hiuksiansa). Minä ymmärrän.

SONJA. Minä olen ruma.

HELENA ANDREJEVNA. Sinulla on kauniit hiukset.

SONJA. Ei, ei! (Katsahtaa taakseen, nähdäkseen kuvansa peilistä). Ei! Kun nainen ei ole kaunis, niin hänelle sanotaan: "teillä on erittäin kauniit silmät, teillä on erittäin kauniit hiukset"... Olen rakastanut häntä jo kuusi vuotta ja rakastan enemmän kuin omaa äitiäni; joka hetki kuulen hänen äänensä, tunnen hänen kätensä puristuksen; ja katson oveen ja odotan, ja minusta yhä tuntuu kuin astuisi hän tuossa tuokiossa sisään. Nyt ymmärrät, miksi minä yhä käyn luonasi saadakseni puhua hänestä. Nykyisin hän oleskelee täällä joka päivä, mutta hän ei katso minuun, ei ole näkevinäänkään... Se on semmoista kitumista! Minulla ei ole toivoa, ei vähintäkään! (Epätoivoissaan). O, Jumalani, anna minulle voimia... Olen rukoillut kaiken yötä... Usein menen hänen luokseen, juttelen hänen kanssaan, katson häntä silmiin... Minulla ei ole enää ylpeyttä eikä voimia hallita itseäni... En voinut pidättää itseäni ja eilen tunnustin eno Vanjalle, että rakastan... Ja kaikki palvelijat, tietävät, että minä rakastan häntä. Kaikki tietävät sen.

HELENA ANDREJEVNA. Entä hän itse?

SONJA. Hän ei tiedä. Hän ei huomaa minua!

HELENA ANDREJEVNA (Epäröiden). Hän on omituinen ihminen... Tiedätkö mitä? Anna minun puhua hänen kanssaan... Varovasti, viittauksilla... (Paussi). Todellakin, kuinka kauan sinun täytyy elää epätietoisuudessa... Anna minun toimia!

(Sonja nyökäyttää myöntävästi päätään).

Mainiota. Rakastaako hän vai ei — se on helppo saada selville. Ole rauhassa, kyyhkyseni, älä tuskaile, — minä kuulustelen häneltä asiaa varovaisesti, eikä hän huomaa mitään. Meidän on vaan tarvis tietää, rakastaako hän vai ei? (Paussi). Ellei, niin hän ei saa enää tulla käymään täällä. Niinhän?

(Sonja nyökäyttää myöntävästi päätään).

Sinulle on helpompi, kun et näe häntä. Emme lykkää asiata tuonemmaksi, vaan tiedustelemme häneltä nyt heti. Hän lupasi näyttää minulle joitakin piirustuksia... Mene sanomaan, että tahdon nähdä häntä.

SONJA (Hyvin levottomana). Kerrothan sitten minulle kaikki suoraan?

HELENA ANDREJEVNA. Tietysti kerron. Mielestäni ei totuus, olkoonpa millainen taliansa, ole niin hirveä kuin epätietoisuus. Luota minuun, kyyhkyseni!

SONJA. Kyllä, kyllä... Minä sanon, että sinä tahdot nähdä hänen piirustuksiaan... (Menee ja seisahtuu oven luona). Ei, epätietoisuus on parempi... On edes toivoa...

HELENA ANDREJEVNA. Mitä sinä sanot?

SONJA. En mitään.

(Menee).

HELENA ANDREJEVNA (Yksin). Ei ole mitään pahempaa, kuin se kun tietää toisen salaisuuden eikä voi auttaa (Miettien). Hän ei rakasta Sonjaa — se on selvää, mutta miksei hän ottaisi Sonjaa vaimokseen? Hän ei ole tosin mikään kaunotar, mutta hänen ikäiselleen maalaistohtorille olisi Sonja kyllin kaunis. Hän on viisas nainen, ja niin hyvä ja puhdas... Ei, ei se ole sitä, ei... (Paussi). Minä ymmärrän tuota tyttö parkaa. Keskellä epätoivoista ikävää, kun ympärillä ei liiku ihmisiä, vaan tuommoisia harmaita tahroja, kun ei kuule muuta kuin tyhmyyksiä eikä tiedä mistään muusta kuin syömisestä, juomisesta ja makaamisesta, saapuu hän joskus, aivan erilaisena kuin muut, kauniina, hauskana, viehättävänä, ikäänkuin keskellä synkkää yötä nousisi kirkas kuu... Antautua ihailemaan semmoista miestä, unohtaa itsensä... Luulenpa, että minäkin olen häneen vähän ihastunut. Minulla on ikävä ilman häntä ja hymyilen, kun nyt ajattelen häntä... Eno Vanja sanoo, että suonissani muka virtaa vedenneidon verta. "Ottakaa itsellenne vapaus edes kerran elämässänne"... Entäpä sitten? Kenties, niin pitäisikin... Tahtoisin lentää kuin vapaa ilmanlintu pois teidän kaikkien luota, näkemästä unisia kasvojanne, kuulemasta keskustelujanne, ja unohtaa, että teitä onkaan maailmassa... Mutta minä olen pelkurimainen ja arka... Omatunto soimaa minua ankarasti. Hän käy täällä joka päivä, minä arvaan, miksi hän niin tekee, ja tunnen jo itseni syylliseksi, valmiiksi lankeamaan Sonjan eteen polvilleni, pyytämään anteeksi, itkemään.

ASTROV (Tulee kartogrammi kädessä). Hyvää päivää! (Puristaa kättä). Te tahdoitte nähdä maalauksiani?

HELENA ANDREJEVNA. Eilen lupasitte näyttää minulle töitänne... Onko teillä aikaa?

ASTROV. On tietysti (Levittää kartogrammin pikkupöydälle ja kiinnittää sen siihen nauloilla). Missä olette syntyneet?

HELENA ANDREJEVNA (Auttaen häntä). Pietarissa.

ASTROV. Missä oppilaitoksessa kävitte?

HELENA ANDREJEVNA. Konservatoriossa.

ASTROV. Siinä tapauksessa ei tämä teitä varmaankaan huvita.

HELENA ANDREJEVNA. Miksi ei? En tosin tunne maaseutua, mutta olen lukenut paljon.

ASTROV. Tässä talossa on minulla oma pöytä... Ivan Petrovitshin kamarissa. Kun olen oikein väsynyt, melkein tylsistynyt, silloin nakkaan kaikki syrjään ja juoksen tänne ja huvittelen tämän ääressä tunnin tai pari... Ivan Petrovitsh ja Sofia Aleksandrovna laskevat tilejä helmilaudalla, minä istun heidän vieressään oman pöytäni ääressä ja maalaan — ja on niin lämmintä ja rauhallista, ja sirkka sirisee. Mutta sitä huvia en suo itselleni usein, kerran kuukaudessa... (Osoittaen kartogrammia). Katsokaa nyt tähän. Siinä on kuvattuna meidän piirikuntamme, semmoisena kuin se oli 50 vuotta sitten. Tumman- ja heleänvihreä väri osoittaa metsiä; puolet koko maa-alasta oli metsien peittämää. Missä vihreälle pohjalle on piirretty punainen verkko, siellä tavataan hirviä ja metsävuohia... Näytän teille siitä sekä kasviston että eläimistön. Tässä järvestä on elänyt joutsenia, hanhia, sorsia, ja niinkuin vanhat kertovat, siinä oli lintuja kaikenlaisia niin suunnattomat joukot, ettei voinut taivasta nähdä: niitä parveili kuin pilviä. Paitsi kirkonkyliä ja maakyliä näette siellä täällä hajallaan muutamia uudistaloryhmiä, karjakartanoita, raskolnikkojen erakkomajoja, vesimyllyjä... Sarvikarjaa ja hevosia oli runsaasti. Se näkyy vaaleansinisestä väristä. Esimerkiksi tässä kihlakunnassa oli vaaleansinistä väriä paksulta; niillä tienoin oli kokonaisia hevoslaumoja ja joka talolle kuului kolme hevosta. (Paussi). Katsokaamme sitten alemmaksi. Se näyttää, millaista oli 25 vuotta sitten. Silloin oli metsänä ainoastaan kolmasosa koko maa-alasta. Metsävuohia ei enää ole, mutta hirviä on. Vihreä ja heleänsininen väri on jo tullut vaaleammaksi. Ja niin edespäin, ja niin edespäin. Siirtykäämme kolmanteen osaan: se kuvaa piirikuntamme nykyistä tilaa. Viheriää väriä on vain paikka paikoin, ei yhtenä levynä, vaan täplittäin; sukupuuttoon ovat hävinneet hirvet ja joutsenet ja metsot... Entisistä syrjäkylistä, karjakartanoista, erakkomajoista ja myllyistä ei ole enää jälkeäkään. Yleensä osoittaa kuva yhtämittaista ja eittämätöntä taantumista, joka nähtävästi vielä saattaa jatkua ehkä 10-15 vuotta, ennenkuin se saavuttaa huippunsa. Te sanotte, että juuri siinä näkyy kulttuurin vaikutus, että vanhan täytyy alituisesti väistyä uuden tieltä. Niin, ymmärrän kyllä, jos näiden hävitettyjen metsien paikalla risteilisi lehtokujia ja rautateitä, jos siellä kohoaisi kouluja ja tehtaita, — kansa kenties tulisi terveemmäksi, varakkaammaksi, sivistyneemmäksi, mutta täällä ei ole merkkiäkään siitä! Piirikunnassa on samat suot, samat hyttyset, sama tietttömyys, köyhyys, kuumetauti, kurkkumätä, tulipalot... Yli voimien käyvä olemassaolon taistelu on synnyttänyt tämän taantumuksen; se on tuloksena hitaudesta, moukkamaisuudesta, täydellisestä itsetietoisuuden puutteesta, kun vilusta värisevä, nälkiintynyt, sairas ihminen pelastaakseen elämänsä rippeitä, suojellakseen lapsiaan vaistomaisesti, tietämättään käy käsiksi kaikkeen, millä vain saattaa tyydyttää nälkäänsä ja lämmittää itseänsä, hävittää kaikki ajattelematta huomista päivää... Hävitetty on jo melkein kaikki, mutta sensijaan ei ole vielä mitään rakennettu. (Kylmästi). Näen kasvoistanne, ettei tämä teitä lainkaan huvita.

HELENA ANDREJEVNA. Ymmärrän siitä niin vähän...

ASTROV. Ei siinä olekkaan mitään ymmärtämistä, se ei yksinkertaisesti huvita.

HELENA ANDREJEVNA. Suoraan sanoen, ajatukseni olivat toisaalla. Suokaa anteeksi. Minun täytyy teitä vähän kuulustella, minua kiusoittaa, enkä tiedä, miten alkaa.

ASTROV. Kuulustella?

HELENA ANDREJEVNA. Niin, kuulustella, mutta... se on jotenkin viatonta laatua. Istukaamme! (Istuvat). Asia koskee erästä nuorta ihmistä. Puhukaamme niinkuin rehelliset ihmiset, niinkuin ystävät, ilman verukkeita. Puhelkaamme ja sitten unohtakaamme, mistä oli kysymys. Niinhän?

ASTROV. Niin.

HELENA ANDRRJEVNA. Asia koskee tytärspuoltani Sonjaa. Miellyttääkö hän teitä?

ASTROV. Kyllä, minä kunnioitan häntä.

HELENA ANDREJEVNA. Miellyttääkö hän teitä naisena?

ASTROV (Tuokion kuluttua). Ei.

HELENA ANDREJEVNA. Vielä pari kolme sanaa — ja sitten loppu. Ettekö ole huomannut mitään?

ASTROV. En.

HELENA ANDREJEVNA (Ottaa häntä kädestä). Te ette rakasta häntä, näen sen silmistänne... Hän kärsii... Ymmärtäkää se ja... lakatkaa käymästä täällä.

ASTROV (Nousee seisoalleen). Minun aikani on jo mennyt... Ei ole aikaa... (Kohauttaa olkapäitään). Milloin enää joutaisinkaan... (Levottomana).

HELENA ANDREJEVNA. Uh, kuinka vastenmielinen keskustelu! Olen niin kuohuksissani, kuin olisin kantanut selässäni tuhat puutaa. No, Jumalan kiitos, että olemme lopussa. Unohtakaamme, niinkuin emme olisi lainkaan puhelleet, ja... ja te matkustakaa pois. Te olette järkevä mies, ymmärrättehän... (Paussi). Minäkin olen ihan punainen liikutuksesta.

ASTROV. Jos olisitte sanonut sen pari kuukautta sitten, niin olisin kenties ajatellut asiaa, mutta nyt... (Kohauttaa olkapäitään). Jos hän kärsii, niin tietysti... Yhtä vain en ymmärrä: miksi oli tarpeen tämä kuulustelu? (Katsoo häntä silmiin ja uhkaa sormellaan). Ah te — viekas!

HELENA ANDREJEVNA. Mitä tämä merkitsee?

ASTROV (Nauraen). Viekas! Otaksukaamme, että Sonja kärsii, suon sen mielelläni, mutta mitä tarkoitti tämä tiedustelunne? (Estäen häntä puhumasta, vilkkaasti). Sallikaa, älkää teeskennelkö lainkaan hämmästyttä, tiedättehän hyvin, miksi käyn täällä joka päivä... Miksi ja kenen tähden käyn täällä, sen tiedätte vallan hyvin. Rakas peto, älkää katsoko minuun tuolla tavoin, minä olen vain vanha varpunen...

HELENA ANDREJEVNA (Ymmärtämättä). Peto? En ymmärrä mitään.

ASTROV. Kaunis, pörröinen hilleri... Mielenne tekee uhreja! En ole kokonaiseen kuukauteen tehnyt mitään, kaikki olen jättänyt sikseen, teitä olen kiihkeästi etsinyt — ja se

huvittaa teitä kauheasti... No, entäpä sitten? Olen voitettu, tiesittehän sen kysymättäkin. (Panee käsivartensa ristiin ja kumartaa). Antaudun. Ottakaa ja syökää!

HELENA ANDREJEVNA. Oletteko menettänyt järkenne.

ASTROV (Nauraa hampaittensa läpi). Te olette arka...

HELENA ANDREJEVNA. Oo, en ole niin alhainen ja keho, kuin te luulette! Vannon sen teille.

(Tahtoo mennä).

ASTROV (Sulkien häneltä tien). Tänään lähden, enkä enää koskaan palaa, mutta... (Ottaa häntä kädestä, katsoo ympärilleen) missä tapaamme toisemme? Sanokaa pian: missä? Tänne voi tulla joku, sanokaa heti... (Intohimoisesti). Miten ihmeellinen, huumaava... Yksi suutelo... Tahdon suudella vain tuoksuvia hiuksianne...

HELENA ANDREJEVNA. Vakuutan teille...

ASTROV (Estäen häntä puhumasta). Miksi vanhoa? Ei tarvitse vanhoa. Ei tarvita turhia sanoja... Oo, kuinka kaunis! Millaiset kädet!

(Suutelee käsiä).

HELENA ANDREJEVNA. Jo riittää, vihdoinkin... menkää matkaanne... (Tempaa pois kätensä). Olette pois suunniltanne.

ASTROV. Sanokaahan, sanokaa, missä tapaamme huomenna? (Ottaa häntä vyötäisistä). Näethän, se on välttämätöntä, meidän täytyy tavata toisemme.

(Suutelee häntä; sill'aikaa astuu sisään Voinitski ruusuvihko kädessä ja seisahtuu oven poskeen).

HELENA ANDREJEVNA (Näkemättä Voinitskia). Armahtakaa... päästäkää minut...

(Painaa Astrovin pään rinnoillensa). Ei! (Tahtoo mennä).

ASTROV (Pitäen häntä kiinni vyötäisistä). Tule huomenna metsänhoitajan asunnolle... noin kello kaksi... Niinhän? Tuletko?

HELENA ANDREJEVNA (Nähdessään Voinitskin). Päästäkää! (Menee kovasti levottomana ikkunan luokse). Tämä on kauheata!

VOINITSKI (Laskee kukkavihkon tuolille; pyyhkii suuresti hämillään nenäliinalla kasvojansa ja niskaansa). Ei mitään... Niin... Ei mitään...

ASTROV (Äreästi). Tänään ei ole mikään huono ilma, kunnioitettava Ivan Petrovitsh. Aamulla oli pilvessä, aivan niinkuin sateen edellä, mutta nyt paistaa päivä. Vilpittömästi sanoen, syksy on ollut ihana... eikä vuodentulossa ole mitään moittimista. (Käärii kartogrammin rullalle). Sääli vain, että päivät ovat lyhentyneet...

(Menee pois).

HELENA ANDREJEVNA (Menee kiivaasti Voinitskin luokse). Teidän pitää ponnistaa voimanne ja käyttää kaikki vaikutusvaltanne, jotta minä pääsisin mieheni kanssa lähtemään jo tänään täältä! Kuuletteko? Jo tänään!

VOINITSKI (Pyyhkien kasvojansa). Mitä? No niin... hyvä. Minä näin kaikki, Helene, kaikki...

HELENA ANDREJEVNA (Hermostuneesti). Kuuletteko? Minun täytyy jo tänään matkustaa täältä pois!

(Serebrjakov, Sonja, Telegin ja Marina tulevat).

TELEGIN. Minäkään en ole ihan terve, teidän ylhäisyytenne. Jo pari päivää olen sairastellut. Päätä kivistelee...

SEREBRJAKOV. Missä ovat muut? Minä en pidä tästä talosta. Se on kuin mikähän labyrintti. Kaksikymmentä kuusi, äärettömän suurta huonetta, kaikki ihmiset hajaantuvat eri tahoille, niin ettei koskaan saa ketään käsiinsä. (Soittaa). Kutsukaa tänne Maria Vasiljevna ja Helena Andrejevna!

HELENA ANDREJEVNA. Tässä minä olen.

SEREBRJAKOV. Tehkää hyvin, herrat, istukaa.

SONJA (Mennen Helena Andrejevnan luokse, kärsimättömästi). Mitä hän sanoi?

HELENA ANDREJEVNA. Sitten myöhemmin.

SONJA. Sinä vapiset? Sinä olet kiihoittunut? (Uteliaasti tarkastelee hänen kasvojansa). Minä ymmärrän... Hän lupasi olla tästä lähtien koskaan täällä käymättä... niinkö? (Paussi). Sano: niinkö?

(Helena Andrejevna nyökäyttää päätään myöntävästi).

SEREBRJAKOV (Teleginille). Pahoinvoinnin saattaa vielä tyynesti kestää, olkootpa asiat kuinka tahansa, mutta tätä maalaiselämän järjestystä, sitä en voi sietää. Minusta tuntuu ihan siltä, kuin olisin pudonnut maasta johonkin vieraaseen taivaankappaleeseen. Istukaa, hyvät herrat, tehkää hyvin. Sonja! (Sonja ei kuule häntä, vaan seisoo, pää surullisesti painuksissa). Sonja! (Paussi). Hän ei kuule. (Marinalle). Ja sinä Marina, istu. (Marina istuu ja neuloo sukkaa). Hyvät herrat. Teroittakaa, niin sanoakseni, korvanne pelkäksi tarkkaavaisuudeksi. (Nauraa).

VOINITSKI (Ynseästi). Minua kenties ei tarvita? Saanko poistua?

SEREBRJAKOV. Et, juuri sinua täällä enimmin tarvitaan.

VOINITSKI. Mitä te minusta tahdotte?

SEREBRJAKOV. Te... Miksi olet suutuksissa? (Paussi). Jos olen jollakin tavoin rikkonut sinua vastaan, niin anna se minulle anteeksi.

VOINITSKI. Jätä tuo sävy. Käykäämme asiaan... Mitä tahdot?

(Maria Vasiljevna tulee).

SEREBRJAKOV. Siinäpä on äitikin. Minä olen, hyvät herrat. (Paussi). Olen kutsunut teidät tänne, hyvät herrat, ilmoittaakseni teille, että revisori on meille tulossa. Mutta leikki sikseen. Asia on vakavaa laatua. Kutsuin teidät koolle, hyvät herrat, pyytääkseni teiltä apua ja neuvoa, ja tuntien teidän ainaisen hyvántahtoisuutenne, toivon ne saavani. Minä olen oppinut kirjamies, ja olen aina ollut vieras käytännölliselle elämälle. En voi tulla

toimeen ilman ymmärtävien ihmisten neuvoja ja pyydän sinua, Ivan Petrovitsh, ja teitä, Ilja Iljitsh, ja teitä äiti... Asia on sitä laatua, että *manet omnes una nox*, se on: että me kaikki olemme kuolevaisia; minä olen vanha, sairas ja katson senvuoksi jo ajan tulleen järjestää varallisuussuhteeni, mikäli ne koskevat perhettäni. Elämäni on jo lopussa, en ajattele itseäni, vaan minulla on nuori vaimo ja alaikäinen tytär. (Paussi). Maalla eläminen on käynyt minulle mahdottomaksi. Me emme ole syntyneet maalaiselämään. Mutta niillä varoilla, jotka saamme tästä tilasta, on mahdoton elää kaupungissa. Jos esimerkiksi myymme metsää, niin se on poikkeuskeino, jota ei saa käyttää hyväkseen joka vuosi. Pitää keksiä semmoisia keinoja, jotka takaavat meille vakinaisen, jotenkin varman määrän tuloja. Olen ajatellut erästä semmoista keinoa ja saan kunnian esittää sen harkittavaksenne. Syrjäyttäen yksityiskohdat, selitän sen pääpiirteissään. Tilamme ei tuota keskimäärin enemmän kuin kaksi prosenttia. Esitän, että se myytäisiin. Jos muutamme siitä saadut rahat arvopapereiksi, niin saamme neljä tai viisi prosenttia, ja luulenpa, että saisimme jonkun tuhannen ylijäämää, joka tekee meille mahdolliseksi ostaa Suomesta pienen huvilan.

VOINITSKI. Seis... Kuuloni taitaa pettää. Kerro uudestaan, mitä sanoit...

SEREBRJAKOV. Että vaihtaisimme rahat korkoa tuottaviin arvopapereihin ja ostaisimme sillä summalla, mikä meille jää ylitse, itsellemme huvilan Suomesta.

VOINITSKI. Vähät minä Suomesta... Mutta sinä sanoit vielä jotakin muuta.

SEREBRJAKOV. Ehdotan, että möisimme tilan.

VOINITSKI. Sepä se juuri. Tahdot myydä tilan, erinomaista, mainio ajatus... Mutta mihin käsket minun muuttamaan äitivanhukseni ja tuon Sonjan kanssa?

SEREBRJAKOV. Kaiken sen järjestämme aikanaan. Ei kaikkea yhdellä kertaa.

VOINITSKI. Odotappas. Nähtävästi ei minulla tähän saakka ole ollut pisaraakaan tervettä järkeä. Tähän päivään asti olen tyhmyydessäni luullut, että tämä tila on Sonjan omaisuutta. Isävainajani osti tämän tilan sisarelleni myötäjäisiksi. Tähän saakka olen ollut lapsellinen, en ole ymmärtänyt lakipykälää turkkilaiseen tapaan, ja olen luullut että tila menisi sisareltani Sonjalle perinnöksi.

SEREBRJAKOV. Niin, tila on Sonjan. Ei kukaan sitä kiellä. Enkä minä ole aikonutkaan myydä sitä ilman Sonjan suostumusta, lisäksi aion tehdä sen juuri Sonjan hyväksi.

VOINITSKI. Tämä on käsittämätöntä, käsittämätöntä! Tahi sitten olen minä tullut hulluksi, tah... tah...

MARIA VASILJEVNA. Jean, älä puhu Aleksanderia vastaan. Usko pois, että hän ymmärtää paremmin kuin me, mikä on hyvä ja mikä paha.

VOINITSKI. Ei, antakaa minulle vettä. (Juo vettä). Puhukaa mitä tahansa, niinkuin teitä haluttaa.

SEREBRJAKOV. En ymmärrä, miksi sinä kiivastut. Enhän minä sano, että ehdotukseni on paras mitä voi olla. Jos kaikki katsovat sen kelvottomaksi, niin en minä pidä siitä järkähtämättömästi kiinni.

(Paussi).

TELEGIN (Levottomasti). Minä, teidän ylhäisyytenne, tunnen tiedettä kohtaan ei ainoastaan harrasta kunnioitusta, vaan sukulaisuustunteitakin. Veljeni Gregori Iljitshin vaimon veli, Konstantin Trofimovitsh Lakedemonov, jos kenties suvaitsette tuntea, oli maisteri...

VOINITSKI. Seis, Vohveli, me haluamme puhua asiasta... Odota, sitten perästä päin... (Serebrjakoville). Kysy sinä häneltä. Tämä maatila ostettiin hänen sedältään.

SEREBRJAKOV. Ah, miksi minun pitäisi kysyä? Minkä tähden?

VOINITSKI. Tämä tila ostettiin silloin sen hinnan mukaan yhdeksästäkymmenestä viidestä tuhannesta. Isä maksoi paikalla vain seitsemänkymmentä tuhatta ja velaksi jäi kaksikymmentä viisi tuhatta. Kuulkaa nyt... Tätä tilaa ei myydä, ellen minä luovu perintöosastani sisareni hyväksi, jota olen lämpimästi rakastanut. Sitäpaitsi, olen raatanut kymmenen vuotta kuin härkä ja maksanut koko velan...

SEREBRJAKOV. Valitan, että tästä ensinkään ryhdyttiin keskustelemaan.

VOINITSKI. Tila on veloista vapaa ja hyvässä kunnossa, se on yksistään minun ponnistusteni ansio. Mutta nyt, kun olen tullut vanhaksi, tahdotaan minut häätää täältä pois niskasta pitäen!

SEREBRJAKOV. En ymmärrä, mihin sinä tähtäät.

VOINITSKI. Viisikolmatta vuotta olen hallinnut tätä tilaa, tehnyt työtä, lähettänyt sinulle rahoja, kuin tunnollisin käskyläinen konsanaan, etkä sinä koko aikaan ole minulle kertaakaan suurta kiitosta sanonut. Koko aikana — niin hyvin nuoruudessani kuin nytkin — olen saanut sinulta palkkaa mitättömän summan, viisikymmentä ruplaa vuodessa — eikä sinun päähäsi ole koskaan pälkähtänyt korottaa sitä yhdelläkään ruplalla!

SEREBRJAKOV. Ivan Petrovitsh, mistä olisin voinut sen tietää? Olen epäkäytännöllinen ihminen enkä ymmärrä mitään. Olisit voinut itse korottaa palkkaasi, niin paljon kuin halutti.

VOINITSKI. Miksi en varastanut? Miksi te kaikki halveksitte minua sen vuoksi, kuu en varastanut? Se olisi ollut oikein, enkä minä nyt olisi keppikerjäläinen!

MARIA VASILJEVNA (Ankarasti). Jean!

TELEGIN (Levottomana). Vanja ystäväni, älä viitsi, älä viitsi... minä vapisen... Miksi rikkaa hyvät suhteet? (Suutelee häntä). Älä viitsi.

VOINITSKI. Viisikolmatta vuotta olemme tuon äitini kanssa istuneet kuin myyrät neljän seinän sisällä... Kaikki ajatuksemme ja tunteemme kohdistuivat yksistään sinuun. Päivät päästään puhuimme sinusta, sinun töistäsi, ylpeilimme sinusta ja kunnioittaen mainitsimme nimeäsi, yöt kulutimme lukemalla kirjoja ja aikakauskirjoja, joita nyt syvästi inhoan!

TELEGIN. Älä viitsi, Vanja, älä viitsi... En voi...

SEREBRJAKOV (Vihaisesti). En ymmärrä, mihin sinä pyrit.

VOINITSKI. Olemuksesi oli meistä korkeampaa laatua, ja kirjoituksesi osasimme aivan ulkoa... Mutta nyt ovat silmäni auenneet! Näen kaikki! Sinä kyllä kirjoitat taiteesta, mutta et ymmärrä siitä mitään! Kaikki tuotteesi, joita niin suuresti rakastin, eivät maksa

kuparilanttiakaan! Olet pettänyt meidät!

SEREBRJAKOV. Hyvät herrat! Sallikaa. Minä lähden matkaan!

HELENA ANDREJEVNA. Ivan Petrovitsh, vaadin teitä vaikenemaan!
Kuulitteko?

VOINITSKI. Minä en vaikene! (Sylkee Serebrjakovin tielle). Odota, en ole vielä lopettanut! Sinä olet turmellut elämäni! En ole elänyt, en! Sinun hyväksesi olen käyttänyt, turhaan kuluttanut elämäni parhaat vuodet! Sinä olet pahin viholliseni!

TELEGIN. En jaksa... en jaksa... Pois lähden...

(Menee suuresti kiihtyneenä).

SEREBRJAKOV. Mitä minusta tahdot? Millä oikeudella puhut minulle tuolla tavoin?
Narrimaisuutta! Jos kerran tila on sinun, niin pidä se, minä en sitä kaipaa!

HELENA ANDREJEVNA. Minä lähden heti paikalla pois tästä helvetistä.
(Huutaa). En voi enää kestää!

VOINITSKI. Elämäni on mennyttä! Minä olin kyvykäs, viisas, rohkea...
Jos olisin elänyt normaalissa oloissa, niin minusta olisi voinut tulla Schopenhauer, Dostojevski... Olen lasketellut pelkkiä loruja!
Minä tulen hulluksi... Äiti, äiti, minä olen joutunut epätoivoon!

MARIA VASILJEVNA (Ankarasti). Tottele Aleksanderia!

SONJA (Lankee hoitajattaren eteen polvilleen ja puristautuu häntä vastaan). Marina!
Marina kulta!

VOINITSKI. Äiti kulta! Mitä minun on tehtävä? Ei tarvitse; älkää puhuko! Tiedät itse, mitä on tehtävä! (Serebrjakoville). Kyllä sinä vielä muistat minua!

(Menee keskimäisestä ovesta).

(Maria Vasiljevna menee hänen perästään).

SEREBRJAKOV. Hyvät herrat, mitä tämä oikeastaan merkitsee? Pelastakaa minut tästä hulluudesta! En voi elää hänen kanssaan saman katon alla! Hän elää tuolla (viittaa keskimäiseen oveen), melkein minun vieressäni... Muuttakoon hän kylälle tai sivurakennukseen, tahi muutan minä täältä pois, mutta hänen kanssaan en voi jäädä samaan taloon...

HELENA ANDREJEVNA (Miehelleen). Lähtekäämme tänään pois täältä!
Käyttäkäämme tätä hetkeä hyväksemme.

SEREBRJAKOV. Mokoma heittiö!

SONJA (Polvillaan, kääntyy ikkunaan päin; hermostuneesti, kyynelehtien). Ole kärsivällinen, isä! Minä ja eno Vanja olemme niin onnettomat! (Hilliten epätoivoaan). Ole kärsivällinen! Muistappas, kun olit nuorempi, niin eno Vanja ja mummo yöllä käänsivät sinulle kirjoja, kopioivat sinun papereitasi... kaiket yöt, kaiket yöt! Minä ja eno Vanja teimme työtä levähtämättä, pelkäsimme kuluttaa omiin tarpeisiimme kopeekkaakaan ja lähetimme sinulle kaikki... Me emme syöneet turhaan leipää! En puhu siitä, en virka siitä sen enempää, mutta sinun pitäisi muistaa meitäkin, isä. Sinun pitäisi olla laupias!

HELENA ANDREJEVNA (Kovasti kuohuksissa, miehelleen). Selitä heille asia Herran nimessä, Aleksander... Rukoilen sinua.

SEREBRJAKOV. Hyvä. teen heidän kanssaan selvät tilit... En syytä häntä siitä, enkä ole suutuksissani, mutta myöntäkää, että hänen käytöksensä oli lievimminkin sanoen kummallinen. Sallikaa, että menen hänen luoksensa.

(Menee keskimäisestä ovesta).

HELENA ANDREJEVNA. Ole häntä kohtaan lempeämpi, rauhoita häntä...

(Menee hänen perästään).

SONJA (Puristautuen lujasti hoitajattareen kiinni). Marina! Marina kulta!

MARINA. Ei se mitään, tyttöseni. Hanhet kaakottavat aikansa — ja lakkaavat... Kaakottavat — ja lakkaavat...

SONJA. Marina kulta!

MARINA (Silittää hänen päätänsä). Sinähän vapiset kuin horkassa! No, no, orpo kulta, Jumala on laupias. Keitetään teetä lehmuksen kukista tai vatuista, niin se menee ohi... Älä ole niin palavissasi, orposeni... (Katsahtaen keskimäiseen oveen vihaisesti). Kas vaan, hanhenpojat ovat vimmoissaan, kunpa nälkä niitä vähän kurittaisi.

(Näyttämön takaa kuuluu laukaus ja Helena Andrejevnan huuto; Sonja hätkähtää).

MARINA. Vieköön sinut se ja se...!

SEREBRJAKOV (Syöksyy sisään, hoipertelee säikäyksestä). Ottakaa hänet kiinni! Ottakaa kiinni! Hän tuli hulluksi!

(Helena Andrejevna ja Voinitski taistelevat ovesta).

HELENA ANDREJEVNA (Koettaen riistää hänen käsistään revolveria). Antakaa tänne! Hellittäkää, sanon minä!

VOINITSKI. Päästäkää, Helene! Päästäkää minut! (Irti päästyään juoksee sisään ja hakee silmillään Serebrjakovia). Missä hän on? Kas tuolla! (Ampuu häntä). (Paussi). Eikö sattunut? Taaskin harhaan? (Vihan vimmassa). Vieköön sinut perkeleen perkele...

(Kolhii revolverilla lattiaa ja vaipuu uupuneena tuolille; Serebrjakov huumautuneena; Helena Andrejevna nojautuu seinään, häntä huimaa).

HELENA ANDREJEVNA. Viekää minut täältä pois! Viekää, tappakaa, mutta... en voi jäädä tänne, en voi!

VOINITSKI (Epätoivoissaan). Oo, mitä minä teen! Mitä minä teen!

SONJA (Hiljaa). Marina kulta! Marina kulta!

Esirippu.

NELJÄS NÄYTÖS.

Ivan Petrovitshin huone; se on samalla hänen makuukamarinsa sekä talon konttorihuone. Ikkunan ääressä suuri pöytä, sillä tilikirjoja ja kaikenlaisia papereita; pulpetti, kaappeja ja vaaka. Pienempi pöytä Astrovia varten; sillä piirustustarpeita ja värejä; vieressä pahvikotelo. Häkissä kottarainen. Seinällä Afrikan kartta, jota ei täällä nähtävästi kukaan tarvitse. Hyvin suuri, vahakankaalla päällystetty leposohva. Vasemmalla ovi, joka vie kamariin; oikealla ovi etukamariin; oikeanpuolisen oven edessä matto, jott'eivät talonpojat likaisi lattiata. — Syysilta. — Hiljaista.

(Telegin ja Marina istuvat vastakkain ja kerivät sukkalankaa).

TELEGIN. Kerikää nopeammin, Marina Timofejevna, tuossa paikassa tullaan meitä kutsumaan jäähyväisille. Ne jo käskivät valjastamaan hevosia.

MARINA (Koettaa kerää kiireemmin). Vielä on vähän jälellä.

TELEGIN. Ne matkustavat Harkoviin. Aikovat asettua sinne.

MARINA. Se onkin parempi.

TELEGIN. Säikähtivät... Helena Andrejevna sanoo, ettei hän tahdo viipyä enää tuntiakaan täällä, ja hän kiirehtii miestänsä "lähtekäämme, lähtekäämme... muuttakaamme Harkoviin, hankkikaamme siellä asunto ja palatkaamme sitten hakemaan tavaroita täältä..." He vievät vain vähän tavaroita mukanaan. Nähkääs, Marina Timofejevna, kohtalo ei sallinut heidän elää täällä. Ei sallinut... Niin oli ennakoita määrätty.

MARINA. Niin onkin parempi. Eilen nostivat semmoisen melun ja tappelun — kerrassaan häpeä!

TELEGIN. Niin, se oli aihe, joka olisi ansainnut Aivasovskin siveltimen.

MARINA. Sitä en olisi suonut näkeväni. (Paussi). Tästä lähtien alamme elää niinkuin ennenkin, vanhaan tapaan. Aamulla teetä ennen kello kahdeksaa, ensimmäisellä tunnilla päivällinen, iltasella — istumme syömään illallista; kaikki menee menojaan niinkuin muualla maailmassa... kristilliseen tapaan. (Huoaten). Siitä onkin jo kauan, kun minä viimeksi sain kotitekoista makaroonilientä syntiseen suuhuni.

TELEGIN. Niin, siitä on jo aikoja, kuu meillä keitettiin makaroonilientä. (Paussi). On jo aikoja... Tänä aamuna, Marina Timofejevna, kun kuljen kylän läpi, niin kauppias huutaa minulle jälestä: "Hoi, sinä, armoleivän syöjä!" Ja se koski minuun niin katkerasti!

MARINA. Älä pane semmoista mieleesi, vaariseni, Kaikkihan me olemme Jumalan edessä armoleivän syöjiä. Niin sinä, niin Sonja, niin Ivan Petrovitsh — ei kukaan istu huoletonna, vaan kaikki me näemme vaivaa! Kaikki, kaikki... Mutta missä on Sonja?

TELEGIN. Puutarhassa. Hän kävelee yhä tohtorin kanssa, etsii Ivan Petrovitshia. He pelkäävät, ettei hän vain olisi tehnyt itsellensä mitään pahaa.

MARINA. Missä on hänen pistolettinsa?

TELEGIN (Kuiskaten). Minä kätkin sen kellariin!

MARINA (Hymähtäen). Kaikkeakin!

(Pihalta saapuvat Voinitski ja Astrov).

VOINITSKI. Jätä minut. (Marinalle ja Teleginille). Menkää pois täältä, jättäkää minut yksin edes tunniksi! Minä en kärsi holhousta!

TELEGIN. Heti paikalla, Vanja.

(Poistuu varpaisillaan).

MARINA. Hanhi taas kaakattaa!

(Kerää langat ja menee).

VOINITSKI. Jätä minut!

ASTROV. Suurimmalla mielihyvällä, minun olisi jo aikaa sitten pitänyt lähteä täältä, mutta, sanon sen vielä kerran, minä en matkusta, ennenkuin sinä annat takaisin sen, mitä olet minulta ottanut...

VOINITSKI. En ole ottanut sinulta mitään.

ASTROV. Puhun vakavasti — älä viivyttelä. Minun olisi pitänyt lähteä jo aikaa sitten.

VOINITSKI. En ole ottanut sinulta niin mitään.

(Molemmat istuvat.)

ASTROV. Niinkö? No odota vielä hetkinen, mutta anna sitten anteeksi, jos täytyy käyttää väkivaltaa. Me sidomme sinut köysiin ja panemme tarkastuksen toimeen. Sanon tämän aivan vakavasti.

VOINITSKI. Kuten haluttaa. (Paussi). Näytellä semmoista pöllön osaa: ampua kaksi kertaa eikä saada kertaakaan sattumaan! Sitä en anna koskaan itselleni anteeksi!

ASTROV. Jos tulee halu ampua, niin voithan paukauttaa omaan otsaasi.

VOINITSKI (Kohauttaen olkapäitään). Kummallista. Olen tehnyt murhayrityksen, mutta minua ei vangita eikä vedetä oikeuteen. Nähtävästi pidetään minua mielipuolena. (Nauraen ilkeästi). Minä — mielipuoli, mutta mielipuolia eivät ole ne, jotka eivät kätke lahjattomuuttaan, tyhmyyttään, taivaaseen huutavaa sydämättömyyttään professorin, tuon oppineen velhon naamarin taakse. Eivätkä ole mielipuolia nekään, jotka menevät naimisiin vanhojen ukkorahjusten kanssa ja sitten pettävät heitä kaikkien nähden. Minä näin omin silmin, kuinka sinä syleilit Helena.

ASTROV. Niinpä kyllä, syleilinpä niinkin, ja tuossa on sinulle.

(Näyttää pitkää nenää).

VOINITSKI (Vilkaisten ovelle). Ei, mielipuoli on se maa, joka vielä kantaa teitä pinnallansa.

ASTROV. Hm, tyhmyyksiä.

VOINITSKI. Entä sitten, minä olen mielipuoli, syyntakeeton, ja minulla on lupa lasketella tyhmyyksiä.

ASTROV. Vanha juttu. Sinä et ole mielipuoli, vaan yksinkertaisesti narri. Linnunpelätti. Ennen aikaan pidin jokaista narria sairaana, epänormaalisenä, mutta nyt olen sitä mieltä, että ihmisen normaalin tila on — olla narri. Sinä olet täysin normaalin.

VOINITSKI (Kätkee kasvot käsiinsä). Hyi! Jospa tietäisit, kuinka minua iljettää! Tätä häpeäntuntoa ei voi verrata mihinkään tuskaan.

(Inhoten). Sietämätöntä! (Painuu pöytää vasten). Mitä minun on tehtävä? Mitä minun on tehtävä?

ASTROV. Ei mitään.

VOINITSKI. Anna minulle jotakin! Oi Jumalani... Minulla on ikää 47 vuotta; jos otaksuisin eläväni 60 vuotiseksi, niin minulla on vielä edessä kolmetoista vuotta. Pitkä aika! Miten elän nuo kolmetoista vuotta? Mitä teen, miten saan ne kulumaan? Oo, käsitähän... (Pusertaa suonenvedon tapaisesti Astrovin kättä) käsitähän, jospa voisi elää elämänsä loppuajan uuteen tapaan. Jospa voisi nukkua kirkkaaseen, hiljaiseen aamuun asti ja tuntea, että elämä alkaa uudestaan, että kaikki entisyys on unohdettu ja haihtunut niinkuin savu (Itkee). Alkaa uutta elämää... Kuiskaa minulle, miten alkaa... mistä alkaa...

ASTROV (Inhoten). No, ole nyt! Mitä uutta elämää tässä vielä! Meidän asemamme, sinun ja minun, on toivoton.

VOINITSKI. Niinkö?

ASTROV. Olen siitä vakuutettu.

VOINITSKI. Anna minulle jotakin... (Osoittaa sydäntään). Täällä polttaa.

ASTROV (Huutaa vihaisesti). Lakkaa jo! (Leppyen). Ne, jotka elävät sata, pari sataa vuotta meidän jälkeemme ja jotka halveksivat meitä siitä syystä, että olemme kuluttaneet elämämme niin tyhmästi ja järjettömästi, — ne kenties keksivät keinon, miten voidaan olla onnellisia, mutta me... Meillä, sinulla ja minulla, on yksi ainoa toivo. Se toivo, että kun me lepäämme haudassamme, niin meitä katsomaan tulevat haamut, kenties ystävällisetkin. (Huoaten). Niin, veljeni. Koko piirikunnassa oli ainoastaan kaksi kunnollista, intelligenttiä ihmistä: minä ja sinä. Mutta kymmenkunnassa vuodessa tämä poroporvarillinen, inhoittava elämä on vienyt meidät alaspäin; se on mädänneillä höyryillään myrkyttänyt veremme, ja me olemme muuttuneet samanlaisiksi tolvanoiksi kuin kaikki muutkin. (Vilkaasti). Mutta sinä älä ärsytä minua kuitenkaan. Anna pois, mitä olet ottanut minulta.

VOINITSKI. En ole ottanut sinulta niin mitään.

ASTROV. Sinä olet ottanut matka-apteekistani morfiinipullon. (Paussi). Kuule, jos mielesi tekee kaikin mokomin päättää päiväsi, niin mene metsään ja ammu siellä luoti otsaasi. Mutta anna pois morfiini, muuten ruvetaan puhumaan ja arvelemaan, että minä olen antanut sen sinulle... Minulle on kyllin siinäkin, että minua tullaan hakemaan sinun ruumistasi avaamaan... Luuletko sen olevan hauskaa?

(Sonja tulee).

VOINITSKI. Jätä minut.

ASTROV (Sonjalle). Sofia Aleksandrovna, enonne on ottanut apteekistani morfiinipullon

eikä anna sitä takaisin. Sanokaa hänelle, että se on... tyhmää, mieletöntä. Niin, eikä minulla ole aikaa. Täytyy lähteä.

SONJA. Eno Vanja, oletko ottanut morfiinia?

(Paussi).

ASTROV. Hän on ottanut. Olen siitä vakuutettu.

SONJA. Anna pois. Miksi peloittelet meitä? (Hellästi). Anna pois, eno Vanja! Minä olen kenties yhtä onneton kuin sinä, kuitenkin en heittäydy epätoivoon. Minä kestä ja kestä edelleenkin, kunnes päiväni itsestään päättyvät... Kestä sinäkin. (Paussi). Anna pois! (Suutelee hänen käsiänsä). Rakas kunnan eno kulta, anna takaisin! (Itkee). Sinä olet hyvä, säälit meitä ja annat takaisin. Koeta kestä, eno! Koetathan!

VOINITSKI (Ottaa pöytälaatikosta pienen pullon ja ojentaa sen Astroville). He tuoss' on! (Sonjalle). Mutta täytyy pian päästä työhön, pian tehdä jotakin, muuten en voi... en voi...

SONJA. Niin, niin, työhön. Kun vain olemme saattaneet omaisemme matkalle, niin istumme heti työhön... (Hermotuneesti selailee papereita pöydältä). Meillä on kaikki laiminlyöty.

ASTROV (Panee pullon apteekkilaukkuunsa ja vetää nahkahihnat kiinni).
Nyt matkaan.

HELENA ANDREJEVNA (Tulee). Ivan Petrovitsh, tekö täällä? Me matkustamme tuossa tuokiossa. Menkää Aleksanderin luokse, hän haluaa puhua teille jotakin.

SONJA. Mene, eno Vanja. (Ottaa Voinitskia käsivarresta) Menkäämme. Sinun täytyy tehdä sovinto isän kanssa. Se on välttämätöntä.

(Sonja ja Voinitski menevät).

HELENA ANDREJEVNA. Minä lähden. (Ojentaa kätensä Astroville). Hyvästi.

ASTROV. Joko nyt?

HELENA ANDREJEVNA. Hevoset ovat jo valjaissa.

ASTROV. Hyvästi.

HELENA ANDREJEVNA. Tänään te lupasitte minulle lähtevänne täältä pois.

ASTROV. Kyllä muistan. Heti lähden. (Paussi). Pelästyittekö? (Ottaa häntä kädestä). Olikohan se todella niin hirveätä?

HELENA ANDREJEVNA. Oli.

ASTROV. Muussa tapauksessa olisitte jäänyt! Niinkö? Ja huomenniin metsänvartijan talossa...

HELENA ANDREJEVNA. Ei... Se oli jo ennen päätetty... Ja senvuoksi minä katson teihin niin rohkeasti, kun matka kerran on päätetty... Yhtä seikkaa teiltä pyydän: ajatelkaa minusta paremmin. Tahtoisin, että kunnioittaisitte minua.

ASTROV. He! (Tyytymätön liike). Jääkää, pyydän teitä. Tunnustakaa, teillä ei ole mitään tekemistä tässä maailmassa, elämällänne ei ole minkäänlaista tarkoitusta, teillä ei ole

mitään, mihin kiinnittäisitte huomionne, ja ennemmin tahi myöhemmin te kuitenkin tulette tuntemaan, että se on välttämätöntä. Senvuoksi olisi parempi, ettei se tapahtuisi Harkovissa eikä jossakin Kurskissa, vaan täällä luonnon helmassa.... Se olisi ainakin runollista, ja syksykin on niin kaunis... Täällä on kruunun metsäpalsta, puoleksi rappeutunut hovi Turgenjevin tyyliin...

HELENA ANDREJEVNA. Miten lystikäs te olette... Minä olen teihin suutuksissani, mutta kuitenkin... muistelen teitä mielihyvällä. Te olette hauska, originelli mies. Me emme tapaa enää koskaan, ja senvuoksi — miksi salata sitä? Minä olin teihin vähän ihastunut. No, puristakaamme toinen toisemme kättä ja erotkaamme ystävinä. Älkää muistelko minua vihaten.

ASTROV (On puristanut kättä). Niin, matkustakaa... (Mietteissään). Tuntuu kuin te olisitte hyvä ja henkevä ihminen, mutta kuin koko teidän olemuksessanne olisi jotakin kummallista. Kun tulitte tänne miehenne kanssa, niin kaikkien, jotka olivat täällä työssä ja jotka täällä hääsivät ja korjasivat minkä mitäkin, kaikkien niiden täytyi jättää työnsä ja pitää koko kesä huolta miehene jalankolotuksesta ja teistä. Molemmat te — hän ja te — tartutitte meihin kaikkiin laiskuutenne. Minä ihastuin teihin, en tehnyt mitään kokonaiseen kuukauteen, samaan aikaan väki sairasteli, ja minun metsissäni ja vesakoissani paimensivat talonpojat karjojansa... Niin te ja teidän miehene tuotte sekasortoa kaikkialle, mihin vain tulette... Minä tietysti lasken vain leikkiä, mutta kaikki on... kummallista, ja olen vakuutettu, että jos te jäisitte tänne, niin hävitys olisi suunnattoman suuri. Minäkin olisin mennyt perikatoon, eikä se teillekään olisi ollut... terveellistä. Matkustakaa siis. *Finita la comedia!*

HELENA ANDREJEVNA (Otaa hänen pöydältään lyijykynän ja piiloittaa sen sukkelasti). Tämän kynän otan itselleni muistoksi.

ASTROV. Miten kummallista... Olimme tuttuja ja yht'äkkiä, ties miksi... emme enää näe koskaan toisiamme. Niin on tämän maailman meno... Mutta nyt kun täällä ei ole ketään, kun eno Vanja ei ole vielä tullut ruusuvihkoaan tuomaan, sallikaa minun... suudella teitä... Näkemiin asti... Niinhän? (Suutelee häntä poskelle). No niin... hyvä on.

HELENA ANDREJEVNA. Toivon teille kaikkea hyvää. (Katsahtaen ympärilleen). Käyköön kuinka tahansa, niin kuitenkin kerran elämässä! (Syleilee häntä kiihkeästi, ja molemmat heti äkkiä kimpoavat erilleen toisistaan). Täytyy lähteä.

ASTROV. Lähtekää pian. Jos hevoset ovat valjaissa, niin matkustakaa pois.

HELENA ANDREJEVNA. Tänne tulee ihmisiä, luulen.

(Molemmat kuulustavat).

ASTROV. *Finita!*

(Serebrjakov, Voinitski, Maria Vasiljevna kirja kädessä, Telegin ja Sonja tulevat).

SEREBRJAKOV (Voinitskille). Ken vanhoja esiin kaivaa, siltä silmä puhki. Sen jälkeen mitä on tapahtunut näinä muutamina hetkinä, olen minä elänyt sielussani niin paljon ja miettinyt niin paljon, että luulisin voivani kirjoittaa jälkeentuleville opiksi kokonaisen tutkimuksen siitä, miten on elettävä. Mielelläni suostun anteeksipyyntösi ja pyydän

itsekkäin anteeksi. Jää hyvästi!

(Hän ja Voinitski suutelevat toisiansa kolme kertaa).

VOINITSKI. Saat tästä lähtien täsmälleen saman, minkä sait aikaisemmin.
Kaikki jää entiselleen.

(Helena Andrejevna syleilee Sonjaa).

SEREBRJAKOV (Suutelee Maria Vasiljevnan kättä). Marinan...

MARIA VASILJEVNA (Suudellen häntä). Aleksander, otattakaa taas ja lähettäkää minulle valokuvan. Tiedättehän, miten paljon teistä pidän...

TELEGIN. Jääkää hyvästi, teidän ylhäisyytenne! Älkää unohtako meitä!

SEREBRJAKOV (Suudellen tytärtään). Hyvästi... Hyvästi kaikki (Ojentaen kätensä Astroville). Kiitän teitä hyvästä seurasta... Kunnioitan teidän ajatustapaanne, teidän viehättäviä ominaisuuksianne ja innostustanne, mutta sallikaa vanhuksen jäähyväishetkellään tehdä teille yksi ainoa huomautus: hyvät herrat, pitää todella tehdä jotakin! Pitää tehdä jotakin! (Yleinen kumarrus). Voikaa hyvin! (Lähtee; hänen perästänsä menevät Maria Vasiljevna ja Sonja).

VOINITSKI (Suutelee voimakkaasti Helena Andrejevnan kättä). Hyvästi...
Antakaa anteeksi... Emme näe enää koskaan toisiamme.

HELENA ANDREJEVNA (Liikutettuna). Hyvästi, rakkaani. (Suutelee häntä päähän ja menee).

ASTROV (Teleginille). Mene sanomaan, että minullekin valjastettaisiin hevoset heti yksin tein.

TELEGIN. Kyllä, hyvä ystävä.

(Menee).

(Jäävät ainoastaan Astrov ja Voinitski).

ASTROV (Kerää pöydältä värit ja pistää ne matkalaukkuunsa). Miksi et mene saattamaan?

VOINITSKI. Menkööt menojansa, vaan minä... minä en voi. Minusta on raskasta. Pitää heti ryhtyä johonkin... Työhön, työhön! (Penkoo papereita pöydällä).

(Paussi; kuuluu kellojen helinää).

ASTROV. Nyt ne läksivät. Professori on kai iloissaan. Häntä ei saisi enää houkutelluksi tänne makealla leivälläkään.

MARINA (Tulee). Nyt ne läksivät.

(Istun nojatuoliin ja neuloo sukkaa).

SONJA (Tulee). Ne läksivät. (Pyyhkii silmiään). Suokoon Jumala onnellista matkaa. (Enolle). No, eno Vanja, ryhdytäänpä nyt johonkin.

VOINITSKI. Työhön, työhön...

SONJA. Siitä on jo kauan, kauan, kun viimeksi istuimme yhdessä tämän pöydän ääressä.

(Sytyttää lampun pöydällä). Muste näyttää loppuneen... (Ottaa mustepullon, menee kaapin luokse ja kaataa mustetta). Minulla on ikävä, kun he läksivät.

MARIA VASILJEVNA (Tulee hitaasti sisään). Nyt ne menivät!

(Istuu ja syventyy lukemaan).

SONJA (Istuu pöydän ääreen ja selailee konttorikirjaa). Ensin kirjoitamme tilit, eno Vanja. Meillä on hirveästi laiminlyötyä. Tänään taas lähettivät hakemaan laskua. Kirjoita. Kirjoita sinä toinen, minä kirjoitan toisen...

VOINITSKI (Kirjoittaa). "Lasku... herra ...lle."

(Molemmat kirjoittavat ääneti).

MARINA (Haukottelee). Rupeaa jo nukuttamaan...

ASTROV. On niin hiljaista. Kynät rapisevat, sirkka laulaa. Lämmintä, kodikasta... Ei tekisi mieleni lähteä täältä. (Kuuluu tiukujen kilinää). Hevosia valjastetaan... Ei siis auta muu kuin jättää jäähyväiset teille, ystäväni, ja jättää jäähyväiset omalle pöydälleni ja — sitten matkaan!

(Sovittaa kartogrammin pahvikoteloon).

MARINA. Ja miksi kävitte hyörimään ja pyörimään? Istukaahan.

ASTROV. En voi.

VOINITSKI (Kirjoittaa). "Ja vanhaa velkaa jälellä kaksi ja seitsemänkymmentä viisi..."

(Työmies tulee).

TYÖMIES. Mihail Lvovitsh, hevoset ovat valjaissa.

ASTROV. Odota. (Antaa hänelle apteekin, matkalaukun ja pahvikotelon). Kas tuossa, ota nuo. Mutta katso, ettet riko pahvikoteloä.

TYÖMIES. Kyllä.

(Menee).

ASTROV. No-oh... (Menee jättämään jäähyväisiä).

SONJA. Milloinka me tapaaamme?

ASTROV. Luultavasti emme ennen kesää. Talvella tuskin... Tietysti, jos jotakin tapahtuu, niin lähettäkää minulle sana — tulen silloin (Puristaa molempia käsiä). Kiitos vieraanvaraisuudesta, hyvyydestä, ystävydestä... sanalla sanoen, kaikesta. (Menee Marinan luokse ja suutelee häntä päähän). Hyvästi, vanhus.

MARINA. Niinkö sinä lähdet ilman teetä?

ASTROV. Kiitos, en halua.

MARINA. Kenties ottaisit ryypyn?

ASTROV (Epäröiden). No, olkoon menneeksi...

(Marina menee).

ASTROV (Paussin jälkeen). Sivuhevoseni on alkanut vähän ontua. Eilen vasta sen huomasin, kun Petrushka toi sitä juomaan.

VOINITSKI. Pitää kengittää uudestaan.

ASTROV. Täytyy poiketa Roshdjestvennon kylään sepän luokse. Ei auta muu (Menee Afrikan kartan eteen ja katselee sitä). Kylläpä tuolla Afrikassa mahtaa nyt olla kuumuutta — hirveästi!

VOINITSKI. Kyllä luultavasti.

MARINA (Palaa, kantaen tarjotinta, jossa on ryyppy viinaa ja palanen leipää). Ota siitä. (Astrov juo viinaa).

MARINA. Terveydexesi! (Kumartaa syvään). Ottaisit leipäpalan päälle.

ASTROV. Ei, hyvä näinkin... Ja nyt, voikaa hyvin. (Marinalle). Älä tule minua saattamaan, Marina. Ei tarvitse.

(Hän lähtee; Sonja menee perästä saattamaan häntä kynttilä kädessä; Marina istuu nojatuoliinsa).

VOINITSKI (Kirjoittaa). "2 p:nä helmikuuta ruokaöljyä 20 naulaa... 16 p:nä helmikuuta taas ruokaöljyä 20 naulaa... Tattariryynjä..."

(Paussi).

(Kuuluu tiukujen kilinää).

MARINA. Nyt hän läksi.

(Paussi).

SONJA (Tulee takaisin, panee kynttilän pöydälle). Hän läksi.

VOINITSKI (Laskee helmilaudalla ja kirjoittaa muistiin). Sum... viisitoista... kaksikymmentä viisi...

(Sonja istuu ja kirjoittaa).

MARINA (Haukottelee). Ah, syntejämme...

(Telegin tulee varpailaan, istuu oven pieleen ja näppäilee hiljaan kitaraa).

VOINITSKI (Sonjalle, silittäen kädellään hänen hiuksiaan). Lapseni, kuinka raskas on elämäni! Oo, jospa tietäisit, miten minun on vaikea!

SONJA. Mitä tehdä, täytyy elää! (Paussi). Me elämme vielä edelleen, eno Vanja. Elämme monen monta pitkää päivää ja ikävää iltaa; opimme kärsivällisesti kestäämään koettelemuksia, joita kohtalo meille lähettää; teemme työtä muiden hyväksi niin hyvin nyt kuin vanhaksi tultuamme, tuntematta lepoa, ja kun meidän aikamme on tullut, niin kuolemme nöyrästi ja haudan tuolla puolen sanomme, että me olemme kärsineet ja itkeneet ja saaneet kokea katkeruutta, ja Jumala on säälivä meitä ja me, eno, rakas eno, saamme nähdä valoisian, kauniin ja kirkastuneen elämän, saamme iloita ja katsoa nykyisiä

onnettomuuksiamme säälien, hymy huulilla — ja levähtää. Minä uskon, eno, uskon palavasti, intohimoisesti... (Laskeutuu polvilleen hänen eteensä ja painaa päänsä hänen käsiinsä; väsyneellä äänellä). Me levähdämme!

(Telegin soittaa hiljaa kitarata).

SONJA. Me levähdämme! Me kuulemme enkelien laulua, näemme koko taivaan timanteissa, näemme, kuinka kaikki maallinen paha, kaikki kärsimyksemme hukkuvat laupeuteen, joka täyttää koko maailman, ja elämämme on tyyntyvä hiljaiseksi, lempeäksi ja suloiseksi niinkuin hyväily. Minä uskon, uskon... (Kuivaa nenäliinallaan kyyneleitä enonsa silmistä). Rakas, rakas eno raukka, sinä itket... (Läpi kyynelten). Sinä et saanut elämässäsi tuntea iloa, vaan odota, eno Vanja, odota... Me levähdämme... (Syleilee häntä). Me levähdämme!

(Vartija kolkuttaa).

(Telegin soittelee hiljaa; Maria Vasiljevna kirjoittelee broshyyrin reunoihin; Marina neuloo sukkaa).

SONJA. Me levähdämme!

Esirippu hitaasti alas.

* * * * *

Ruhtinas *Peter Krapotkin* lausuu Venäjän kirjallisuutta käsittelevissä esitelmissään Anton Tshehovista m.m.:

“Ei kukaan (venäl. kirjailijoista) ole pystynyt niinkuin Tshehov kuvaamaan nykyisessä sivistyselämässämme ilmeneviä inhimillisiä puutteellisuuksia ja varsinkin sivistyneiden turmeltuneisuutta, haaksirikkoisuutta —”

“Tshehovin näytelmät osoittavat selvästi, kuinka hänen uskonsa parempaan tulevaisuuteen vuosi vuodelta kasvoi — — —”

“‘Eno Vanjan’ loppu on kyllä masentava, mutta siinä näkyy kuitenkin hiljainen toivon siinto. Tämä näytelmä kuvaa sivistyneiden ‘intellektuellien’ ja varsinkin sen luokan pääedustajan, professorin täydellistä rappeutumista, tuon professorin, joka on pieni perhejumala, jonka hyväksi kaikki muut ovat uhrautuneet ja joka ei koko elämänsä aikana ole tehnyt muuta kuin kirjoitellut kauniita sanoja taiteen pyhitetyistä kysymyksistä, samalla kuin hän on ollut ikänsä täydellinen egoisti. Mutta draaman loppu on toista. — — — Siinä helähtää Sonjan ja hänen enonsa altistumisen ja itsensäkieltämisen sävel sydäntä särkevästi: ‘Ei auta’, sanoo Sonja, ‘meidän täytyy elää! Me elämme vielä edelleen, eno Vanja. Elämme monen monta pitkää päivää ja ikävää iltaa; opimme kärsivällisesti kestämiin koettelemuksiin, joita kohtalo meille lähettää; teemme työtä muiden hyväksi niin hyvin nyt kuin vanhaksi tultuamme, tuntematta lepoa, ja kun meidän aikamme on tullut, niin kuolemme nöyrästi ja haudan tuolla puolen sanomme, että me olemme kärsineet ja itkeneet ja saaneet kokea katkeruutta, ja Jumala on säälivä meitä ja me, rakas eno, saamme nähdä valoisan, kauniin ja kirkastuneen elämän, saamme iloita ja katsoa nykyisiä onnettomuuksiamme säälien, hymy huulilla — ja levähtää. Minä uskon palavasti, intohimoisesti... Me levähdämme.’ Tässä on vihdoinkin sovittava piirre, joka pääsee kuuluville epätoivon keskeltä — — —”